

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Role externích aktérů v jemenském konfliktu

Bc. Kateřina Sejková

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Role externích aktérů v jemenském konfliktu

Bc. Kateřina Sejková

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za odborné vedení, čas, ochotu a věcné připomínky, které mi pomohly práci zkompletovat. Děkuji také Jiřímu Krejcarovi a Bc. Kateřině Vargové za pomoc s cizími jazyky a korekturou.

Obsah

Seznam zkratk	1
Úvod	2
1. Koncept rovnováhy moci	6
1.1 Wight a způsoby uchopení rovnováhy moci	6
1.2 Waltzova rovnováha moci	8
1.3 Koncept moci	12
2. Definice konfliktu	15
2.1 Násilný konflikt	16
2.2 Proxy válka	16
3. Charakter jemenského konfliktu	19
3.1 Kořeny konfliktu a vývoj po arabském jaru	20
3.2 Průběh války	22
3.3 Aktéři konfliktu	24
3.3.1 Vnitrostátní aktéři	24
3.3.2 Externí aktéři	26
Aktéři podporující Hútíe	28
4. Írán	28
4.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje	29
4.2 Motivy, zájmy a cíle	33
5. Hizballáh	38
5.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje	39
5.2 Motivy, zájmy a cíle	40
Aktéři podporující Hádího vládu	42
6. Saúdská Arábie	42

6.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje	43
6.2 Motivy, zájmy a cíle	48
7. Spojené arabské emiráty	51
7.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje	52
7.2 Motivy, zájmy a cíle	54
8. Spojené státy americké.....	56
8.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje	56
8.2 Motivy, zájmy a cíle	59
Nestranní aktéři	61
9. AQAP	61
9.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje	62
9.2 Motivy, zájmy a cíle	64
10. Islámský stát.....	65
10.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje	65
10.2 Motivy, zájmy a cíle	66
Závěr.....	68
Bibliografie	79
Resumé	90
Přílohy	91

Seznam zkratek

al-Islah – Jemenská kongregace pro reformu

AQAP – al-Káida na Arabském poloostrově

GCC – Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu

GPC – Všeobecný lidový kongres

HIK – Heidelberský institut pro výzkum míru a konfliktů

IRGC – Íránské revoluční gardy

JCPOA – Společný komplexní akční plán

JIAT – Skupina pro posuzování incidentů

MANPADS – Přenosný protiletadlový raketový komplet krátkého dosahu

NDC – Konference národního dialogu

SIPRI – Stockholmský mezinárodní institut pro výzkum míru

STC – Jižní přechodná rada

Úvod

Když na Blízkém východě vypuklo arabské jaro, jedním z postižených států se stal i Jemen. Stupňující se napětí vyvrcholilo v roce 2014, kdy se situace zcela vymkla kontrole vlády, což mělo za následek vypuknutí občanské války. Vnitrostátní konflikt se záhy stal mezinárodní záležitostí a původně občanská válka se stala zástupným konfliktem a projevem mocenského soupeření externích aktérů, kteří do konfliktu vstoupili.

Aktérů, kteří do války v Jemenu vstupují, je celá řada a cílem této práce je zjistit, jakou v něm hrají roli a jaké cíle sledují. K naplnění cíle mi pomohou výzkumné otázky. A protože za zásadní aktéry považuji Írán a Saúdskou Arábii, k dosažení cíle využiji konceptu rovnováhy moci. Pro potřeby této práce jej však upravím pomocí širšího pojetí konceptu moci, jež zohledňuje více dimenzí. Takto modifikovaná rovnováha moci mi umožní do vzájemného vyvažování obou států zahrnout například i snahu o zabránění náboženské převahy jednoho ze zmíněných států.

Pozornost bude věnována i dalším aktérům, kteří mají vliv na průběh války, přestože za stěžejní aktéry považuji Írán a Saúdskou Arábii. Vzhledem k rozsahu práce se nemohu věnovat všem aktérům, kteří se zapojili do konfliktu, ať už přímo, či nepřímo. Rozdělila jsem si tedy aktéry do tří skupin, z nichž první podporuje Hútíe, druhá oficiální vládu Jemenu a třetí je nestranná. Základním kritériem výběru analyzovaných aktérů patřících do prvních dvou skupin se stala jejich relevance pro mocenské vyvažování mezi Saúdskou Arábií a Íránem. Aktéry, stojící na straně Saúdské Arábie, kterým se budu v analytické části věnovat, jsou Spojené státy americké a Spojené arabské emiráty.

Spojené státy jsem vybrala proto, že jsou zásadním aktérem mezinárodního systému, a přestože jim v ekonomické oblasti konkuruje Čína, co se vojenské síly týče, jsou stále nejsilnějším státem. Navíc dlouhodobě považují Blízký východ za strategický region, přičemž po 11. září intenzita jejich působení v tomto regionu výrazně posílila, a proto není možné jejich roli opomenout. Posledním důvodem,

proč se zaměřím na jejich roli, je fakt, že jsou strategickým partnerem Saúdské Arábie a jejich hlavním dodavatelem zbraní, proto mají na její roli v konfliktu významný vliv.

Jak už jsem psala, vzhledem k rozsahu práce není možné a ani žádoucí zabývat se všemi státy, které jsou součástí saúdské koalice, proto jsem vybrala pouze Spojené arabské emiráty, které do války investují nezanedbatelné množství síly a zdrojů, zejména co se jejich pozemních sil týče. Považuji je tedy po Saúdské Arábii za druhého nejvýznamnějšího aktéra saúdské koalice, který může výrazně ovlivňovat průběh války.

Na straně Íránu jsem vybrala pouze jednoho aktéra, a to Hizballáh, který představuje jakousi prodlouženou ruku Íránu v arabském světě, prostřednictvím níž Írán posiluje a rozšiřuje svůj vliv v regionu. Jedná se o stěžejního partnera Íránu, proto bych se ráda zaměřila i na jeho roli v konfliktu. Dále budu v práci zkoumat roli dvou nestranných aktérů, a to AQAP (jemenské odnože al-Káidy) a Islámského státu, kteří v konfliktu de facto bojují proti oběma stranám konfliktu. Jejich počínání může mít vliv jak na samotný průběh konfliktu, tak na rovnováhu moci, což se v rámci své analýzy pokusím zjistit.

Z výčtu aktérů vyplývá, že se budu věnovat jak státním, tak nestátním aktérům. Mezi nestátní aktéry jsem však zařadila pouze ozbrojená hnutí působící v regionu Blízkého východu. Mezinárodním organizacím, nevládním organizacím, či dokonce nadnárodním korporacím se v práci věnovat nebudu. Důvod, proč jsem vyloučila mezinárodní organizace, je ten, že jsou tvořeny mnoha samostatnými aktéry (státy), proto se nedá mluvit o tom, že by měly vlastní zájmy a cíle. Tyto cíle do velké míry podléhají státům, které organizaci tvoří. Nemá tedy smysl, abych zkoumala roli NATO, když se v práci zabývám rolí USA. Dalším důvodem je, že míra jejich zapojení do konfliktu je relativně malá a nemá téměř žádný vliv na mocenské soupeření mezi Íránem a Saúdskou Arábií. Například EU se „pouze“ zavázala k poskytování humanitární pomoci a vyzývá aktéry k politickému dialogu. Reálný vliv na průběh války by mohlo mít zbrojní embargo uvalené na Saúdskou Arábii, o kterém se na půdě EU zatím pouze

diskutuje. Naopak OSN na rozdíl od EU sankce uvalila, nikoliv však na Saúdskou Arábii, ale na Jemen. Ani její role není pro konflikt zásadní, nicméně protože ji považuji za nejdůležitějšího mezinárodního aktéra, co se konfliktů týče (neboť Rada bezpečnosti jako jediná může legitimizovat válku), krátce se o její roli zmíním ve třetí kapitole. Nízké zapojení a marginální vliv na průběh konfliktu a jednání zapojených aktérů jsou rovněž důvodem, proč se nezabývám dalšími nestátními aktéry, jako jsou nevládní organizace či korporace. Nepochybuji o tom, že například Lékaři bez hranic sehrávají v současné jemenské humanitární krizi důležitou roli, pro vývoj konfliktu však nejsou důležitým aktérem.

Důvody, proč jsem vynechala některé státní aktéry, jsem už uvedla. Jedná se zaprvé o nedostatečný prostor, neboť jsem limitována rozsahem práce a v případě vysokého počtu zkoumaných aktérů by práce byla příliš povrchní. Druhým důvodem je, že nemají téměř žádný vliv na mocenské vyvažování mezi Íránem a Saúdskou Arábií a jejich zapojení do války je minimální, což je příklad Indie, Pákistánu, Číny nebo Ruska, kteří jsou marginálními aktéry jemenského konfliktu.

Výše jsem psala, že k naplnění cíle práce využiji výzkumné otázky. První výzkumná otázka (1) pátrá po důvodech, proč se aktéři v konfliktu angažují. V rámci této otázky bych se ráda zaměřila nejenom na možné zájmy, které aktéři v konfliktu sledují, ale rovněž na to, jakým způsobem svou účast v konfliktu legitimizují. Další výzkumná otázka (2) se ptá, jaká je jejich míra zapojení a jaké nástroje využívají. Díky této otázce bude možné zohlednit různé dimenze mocenského vyvažování (např. ideologická dimenze). Prostřednictvím následující otázky (3) bych chtěla zjistit, zda vnější aktéři udržují konflikt naživu, tzn. zda jsou příčinou toho, že ještě neskončil. Poslední výzkumná otázka (4) se zaměřuje konkrétně na dimenzi soupeření mezi Saúdskou Arábií a Íránem a ptá se, zda je možné definovat jemenský konflikt jako proxy válku. Všechny otázky spolu úzce souvisí a vzájemně prolínají, přičemž jejich zodpovězení by mi mělo umožnit naplnit cíl práce, jenž byl stanoven na začátku.

Zvolenou metodologií je obsahová analýza. Jedná se o analýzu textů relevantních pro téma práce, pomocí níž budu při čtení těchto textů sledovat linii výzkumných otázek a hledat na ně odpovědi. Ve své práci čerpám zejména ze sekundární literatury, ať už se jedná o odborné články, monografie, kolektivní sborníky či nejrůznější reporty. Využívám však rovněž i primárních zdrojů, přičemž v teoretické části práce se jedná zejména o monografie, v analytické části o mediální zprávy. Mezi mnou nejvyužívanější zpravodaje patří Reuters. V menší míře využívám i CNN, Washington Post, New York Times či Al Jazeera, která je však – co se jemenského konfliktu týče – výrazně zaujatá a nakloněna saúdské koalici.

V teoretické části využívám výhradně primární zdroje. V rámci konceptu rovnováhy moci čerpám z děl Kennetha Waltze a Martina Wighta. Při definování moci pracuji s texty od Josepha Nye, Johna Mearsheimera, Ellen Frost a Stephena Biddleho. V kapitole věnující se definici konfliktu využívám pojetí Heidelberského institutu pro výzkum míru a konfliktů a konceptu proxy války od Andrewa Mumforda. Co se sekundární literatury v analytické části práce týče, mezi nejvýznamnější autory patří Katherine Zimmerman, Anthony Cordesman, Thomas Juneau, Peter Salisbury nebo Jeremy Sharp.

Nakonec bych ráda zmínila strukturu práce. První část práce je teoretická a obsahuje dvě kapitoly. Jedna se věnuje konceptu rovnováhy moci a definici moci upravené pro potřeby této práce. Druhá kapitola zahrnuje pojetí konfliktu využívané v práci a koncept proxy války. Druhá část práce – analytická – se skládá z osmi kapitol. První z nich je jakýmsi úvodem do jemenského konfliktu a zabývá se charakterem války, vývojem a představením hlavních aktérů. V následujících kapitolách se věnuji analýze aktérů, jejichž výčet je napsán výše. V závěru poté shrnuji to, co vplynulo z analytické části ve vztahu k výzkumným otázkám.

1. Koncept rovnováhy moci

S teorií rovnováhy moci v mezinárodních vztazích pracovala (a stále pracuje) celá řada autorů z různých myšlenkových škol, přičemž nejčastěji ji můžeme zaznamenat u zástupců realistické tradice (Sheenan 1996: 4). Vzhledem k tomu, že každý autor na rovnováhu moci nahlíží specifickým způsobem, považují za nutné upřesnit, že ve své práci využijí neorealistickou optiku, konkrétně Waltzovo pojetí rovnováhy moci. Než se však dostanu k představení jeho teorie, pozastavme se u Martina Wighta, na nějž sám Kenneth Waltz ve své knize pro širší vysvětlení rovnováhy moci odkazuje (Waltz 1979: 117).

1.1 Wight a způsoby uchopení rovnováhy moci

Martin Wight, představitel anglické školy v mezinárodních vztazích, v kapitole *The Balance of Power* v knize *Diplomatic Investigations: Essays in the Theory of International Politics* uvedl devět možných významů rovnováhy moci, respektive devět různých způsobů, jak byl tento koncept využíván a definován.

Zprvce se jedná o rovnoměrné rozložení moci v mezinárodním systému, což je nejběžnější použití, které má ryze popisnou funkci. Rovnováha moci se vztahuje na situaci, kdy žádný stát není natolik silný, aby získal převahu v mezinárodním systému. V souvislosti s prvním pojetím rozlišuje dva typy rovnováhy moci – *simple balance*, kdy existují pouze dvě strany, které se navzájem vyvažují (např. Habsburkové a Francie v 16. a 17. století nebo USA a SSSR během studené války), a *multiple balance*, v rámci níž se vyvažují tři a více aktérů (např. Koncert velmocí v 19. století).

Druhé pojetí, které Wight uvádí, obsahuje princip, že moc by měla být rovnoměrně rozložena. Popisná funkce konceptu rovnováhy moci se mění na normativní. Ústředním bodem je myšlenka, že rovnováha moci je prospěšná a je zárukou stability. Pokud chtějí státy bezpečné soužití, musí zachovat rovnováhu moci (Wight 1966: 152–153). Rovnováhu moci v tomto významu můžeme nalézt

například v Utrechtské mírové smlouvě, která byla podepsána v roce 1973 a měla nastolit spravedlivou distribuci moci.

Ve třetím pojetí rovnováha moci popisuje aktuální politickou situaci. V tomto významu byla rozšířena tak, že znamená jakoukoliv distribuci moci a nemusí nutně obsahovat rovnováhu.¹ Čtvrtý význam v sobě obsahuje princip rovnoměrného růstu velmocí na úkor slabých států. Tato myšlenka pochází od států, které historicky prosazovaly určitou zahraniční politiku, kterou odůvodňovaly rovnováhou moci, která má zaručit stabilitu mezinárodního systému. Jedná se například o rozdělení Polska nebo Afriky (Sheenan 1996: 17–18).

Páté pojetí je podobně kontroverzní jako to čtvrté, neboť obsahuje princip, že naše strana by měla mít takovou sílu, aby odvrátila nebezpečí nerovnoměrné distribuce moci. V rámci tohoto pojetí byla rovnováha moci používána ve smyslu bankovní rovnováhy, tzn. spíše přebytek než rovnost. Tento význam byl spjat zejména s USA a hrozbou komunismu, kdy platilo, že USA by měly mít převahu, aby mohlo docházet k rovnováze moci a mohl být zachován mír. Narážíme zde na rozdíl mezi objektivní a subjektivní rovnováhou moci, tzn. že zvnějšku by měly být síly vyrovnané, ale uvnitř by měla mít naše strana skrytou převahu (Wight 1966: 158).

Šesté pojetí se týká specifické role při udržování rovnováhy moci. To znamená, že v systému existuje aktér, který stojí v podstatě mimo mocenské vyvažování a stává se jakýmsi garantem rovnováhy moci. Tento aktér je zodpovědný za udržování rovnoměrné distribuce moci tím, že se zavazuje k podpoře slabší strany. Jako příklad je možné uvést Velkou Británii v 18. a 19. století, která sama sebe považovala za výjimečný stát, který stojí mimo kontinentální Evropu a v podstatě ji hlídá (Wight 1966: 160–161). Sedmé pojetí rovnováhy moci úzce souvisí se šestým a spočívá v tom, že určitý aktér (či více aktérů) má zvláštní

¹ Zde narážíme na problematiku překladu. V tomto pojetí rovnováhy moci se Wight snaží vysvětlit, že *balance* nemusí znamenat *equilibrium* (Sheenan 1996: 17).

výhody v existujícím systému rovnováhy moci. Tento stát stojí na pomezí mocenského vyvažování a jeho síla bývá zpravidla nevyužita, za což získává určité výhody. Bývá považován za potenciální hrozbu pro aktuální rozložení moci, protože v sobě skrývá revizionistický potenciál díky své síle, proto získává v systému specifické postavení. Jedná se například o Německo či Japonsko během (začátku) studené války.

To, že je rovnováha moci poměrně široký a flexibilní termín, dokazuje její osmý význam, v rámci kterého bývá používána k označování svého opaku, tj. jako mocenská převaha (používáno například Francií, podle které rovnováha moci vyžaduje vytvoření konfederace kontinentálních evropských států, která se má postavit dominantnímu postavení Velké Británie) (Wight 1966: 164–165). Poslední pojetí rovnováhy moci, které Wight identifikoval, spočívá v tendenci mezinárodní politiky k vytvoření rovnoměrné distribuce moci. Tento význam vychází z myšlenky, že rovnováha je vytvářena a udržována systémovými procesy a využívají jej neorealisté (v čele s Kennethem Waltzem), kteří považují systém za fungující bez ohledu na to, zda státy chtějí, aby fungoval (Sheenan 1996: 19).

1.2 Waltzova rovnováha moci

Pro pochopení Waltzova pojetí rovnováhy moci je nutné si uvědomit, že Kenneth Waltz je představitelem strukturálního realismu. Základní premisou je, že povaha systému je určujícím faktorem chování států. Mezinárodní prostředí je anarchické a chybí v něm vymahatelný právní řád a centrální autorita, proto státy musí svépomocí zajistit své přežití, které je jejich primárním a trvalým zájmem (Sheenan 1996: 8–9). Anarchie nemusí znamenat automaticky agresivní chování a válku, nicméně je nutné, aby státy byly neustále připraveny se ubránit případné agresi, jinak zaplatí za svou slabost (Waltz 2001: 175). Státy tedy nemají v mezinárodním prostředí záruku bezpečnosti, takže pokud si ji chtějí zajistit, musí tomu uzpůsobit svou zahraniční politiku. Jejich zahraniční politika je

racionální tehdy, pokud si prostřednictvím ní zajišťují bezpečnost a přežití (Waltz 2001: 201).

Pro začátek je třeba říct, že aby mohla vzniknout rovnováha moci, musí být podle Waltze splněny dvě podmínky. Zaprvé musí být v systému minimálně dva aktéři,² zadruhé se musí jednat o anarchický systém (Waltz 1979: 57). Rovněž je nutné podotknout, že Waltz je zastáncem myšlenky, že systém funguje mechanicky, tzn. že rovnováha moci může být vytvořena a zachována i tehdy, kdy není vůlí žádného státu, aby tu byla (Sheenan 1996: 67). Může tedy fungovat i nezáměrně, například pokud v systému existuje aktér, který usiluje o univerzální nadvládu, a ostatní jej automaticky vyvažují, aby se mu to nepovedlo (Waltz 1979: 120).

Rovnováha moci podle něj není nevyhnutelná. Může vzniknout z celé řady důvodů, ať už je to kvůli vědomému ukončení ofenzivních politik některých států, nebo kvůli automatickým reakcím některých států na vzestup jiných států. Nemusí ale vzniknout nutně. V mezinárodním systému může úspěšně fungovat například hegemonie, nicméně v podmínkách, ve kterých funguje mezinárodní politika, se podle něj historicky vyvíjely zejména systémy rovnováhy moci. Není to tak, že by se to státům líbilo, ale moc státu ve vztahu k jiným státům je klíčem k přežití – pokud by jeden aktér výrazně posílil, ohrozil by ostatní tím, že by je mohl ovládnout (Waltz 2001: 208–210). Rovnováha moci podle něj tudíž vychází ze snahy o udržení bezpečnosti – žádná z mocností se nesmí stát ani příliš silnou, ani příliš slabou. Politika státu je do velké míry určována vztahem k jiným státům a jejich chováním. Existuje zde například nebezpečí, že pokud jedna strana povolí, tak to povede k agresivitě druhé strany. Zároveň však podle něj platí, že pokud jedna strana využije svou sílu nerozumně, může to vyprovokovat druhou stranu rovněž k použití síly. Při rovnováze moci je nutné tohle vše brát v úvahu (Waltz 2001: 222–223).

² Tato podmínka je reakcí na M. A. Kaplana, který podmínil existenci systému rovnováhy moci minimálně pěti aktéry (Waltz 1979: 51).

V souvislosti s podmíněností politiky státu politikami jiných států Waltz využívá pro vysvětlení principu rovnováhy moci teorii her. Jedná se o McDonaldovu popularizaci původní ekonomické teorie her od von Neumanna a Morgensterna. Je to metafora o karetní hře, která je hrou s nulovým součtem (tj. že moje výhra se rovná ztrátám mých soupeřů).

Základním principem je, že pokud chce aktér hru vyhrát, musí vytvořit takovou strategii, která bude brát v úvahu strategie ostatních hráčů. Svoboda volby každého státu je tedy omezena jednáním ostatních států. To se týká jak jednání ve hře, tak výběru samotné hry (pokud stát odmítne hrát rovnováhu moci, může za to zaplatit svou vlastní existencí). Součástí strategie státu může být i vytváření příležitostných koalicí, a to dokonce i s nedávným nepřítelem (který stále zůstává potenciálním nepřítelem). Vytváření koalic však podle něj není automatické a občas, i když by to bylo v rámci hry výhodné, aktéři nespolupracují, protože mezi nimi panuje příliš velká nevraživost, nejsou dostatečně racionální, charakter hry je takový, že je příliš těžké určit správný okamžik pro spolupráci apod.

Hra může nabýt různých podob. Existují situace, kdy se spolupráce vyplatí a žádný stát na tom netratí a všem se zvyšuje prospěch. Na druhou stranu jsou zde situace, kdy nikdo nespolupracuje s nikým a nedochází k nárůstu metaforického koláče, tudíž každý stát se snaží urvat co největší kus ze stávajícího koláče. (Mohou nastat rovněž situace, kdy nikdo o koláč nestojí, v takovém případě se ale hra nehraje.) Nicméně jak už bylo řečeno, státy mají možnost volby podoby hry pouze do té míry, do jaké ji respektují ostatní státy. Kdyby všechny státy chtěly pouze přežít, nepotřebovaly by vojenskou sílu. Některým státům však pouhé přežití nestačí, neboť mají vyšší ambice. V takovém případě se podle toho musí ostatní státy zařídit a zaměřit se na svou obranu. A to i přesto, že by některé státy chtěly hrát hru, ve které všichni aktéři spolupracují, nebo by nejraději nehrály vůbec žádnou hru (Waltz 2001: 201–204).

Mezinárodní politika je specifický druh hry, při níž je pro dosažení výsledků možné použít sílu – v mezinárodním prostředí neexistuje žádný monopol pro užití násilí ani žádná autorita, která by mohla státy limitovat v jejich politikách. Proto se rovnováha moci mezi státy stává rovnováhou všech kapacit, včetně fyzické síly, které se státy rozhodnou použít při dosahování svých cílů (Waltz 2001: 205).

Teorie rovnováhy moci je tedy závislá na interakcích mezi státy a je založená na předpokládaných motivacích států a na činnostech, které odpovídají těmto motivacím. Správně uchopená teorie rovnováhy moci by podle něj měla vždy vycházet z předpokladů o státech. Jak už bylo řečeno, minimálním zájmem státu je přežít, maximálním dosáhnout univerzální nadvlády, přičemž k naplnění svých cílů se snaží využívat všechny možné prostředky. Tyto prostředky spadají do dvou kategorií: vnitřní úsilí (zvyšování ekonomických a vojenských kapacit, přijímání chytrých strategií, ...) a vnější úsilí (posilování a rozšiřování aliance, oslabování opozice, ...). Pokud systém obsahuje pouze dva aktéry, vznikající nerovnováha se kompenzuje pouze pomocí vnitřního úsilí (Waltz 1979: 118).

Tento přístup bude mým výchozím stanoviskem při analyzování chování vybraných aktérů zapojených do války v Jemenu. Budu vycházet z toho, že se kořeny jejich zájmu na zapojení do konfliktu nacházejí nikoliv uvnitř samotného konfliktu, ale v jeho okolí na systémové, respektive subsystémové úrovni. To znamená, že se státy v Jemenu angažují v důsledku systémových tlaků. Jejich jednání je motivováno jednáním jiných států, které představují hrozbu pro jejich postavení, či dokonce přežití. Zaměřím se zejména na interakce mezi Íránem a Saúdskou Arábií.

Nicméně vzhledem k tomu, že Waltzova teorie rovnováhy moci byla vytvořena v období studené války, považuji jeho pojetí moci za příliš úzké a nedostatečné. Proto bych se nyní pozastavila nad konceptem moci a rozšířila jej pro potřeby této práce.

1.3 Koncept moci

Obečně existují dvě perspektivy, jak nahlížet na moc. Zaprvé se jedná o moc jako cíl, což znamená, že moc je konečným stavem, protože lidé (a tím pádem i státy) přirozeně po moci touží. Prostřednictvím druhé perspektivy vidíme v moci nástroj, jak dosáhnout svých cílů (přičemž primárním cílem každého státu je podle Waltze přežití). Realisté mají tendenci propojovat tyto perspektivy, neboť mezi nimi existuje úzké spojení (Waltz 2001: 35). Waltz ve své knize definuje moc jednoduše – aktér je mocný ve chvíli, kdy ovlivňuje ostatní víc než oni jeho (Waltz 1979: 192). Moc tedy můžeme chápat jako cíl, a zároveň jako nástroj k dosahování cílů, přičemž mocný aktér disponuje větším množstvím zdrojů tohoto nástroje a zároveň je dokáže využívat lépe než ostatní.

Jaké jsou však zdroje moci? Waltz ve své knize pracuje pouze s materiálními zdroji moci, přičemž zásadními dimenzemi jsou ekonomická a vojenská moc, od nichž se pak odvíjí i politická moc. Podrobněji se však jednotlivým termínům nevěnuje (Waltz 1979: 131). Zaměříme-li se na koncepty jiných významných teoretiků moci, zjistíme, že John Mearsheimer do konceptu moci rovněž zahrnuje pouze materiální zdroje vycházející z vojenské a latentní síly, která je spojením bohatství státu a velikosti populace (Mearsheimer 2001: 56). Joseph Nye pracuje s třemi dimenzemi moci, mezi které patří vojenská moc, ekonomická moc a *soft power*, která vychází primárně z nemateriálních zdrojů moci (Nye 2011: *passim*).

Na základě jejich východisek jsem se rozhodla své pojetí moci rozdělit do dvou dimenzí, z nichž jednu tvoří materiální zdroje a druhou nemateriální. Materiální dimenzi považuji za dominantní složku moci, která je tvořena vojenskou a ekonomickou mocí. Méně významnou, přesto však důležitou, složkou je nemateriální dimenze moci, v rámci níž se zaměřím primárně na ideje. Abychom věděli, co jednotlivé dimenze moci představují, považuji za vhodné definovat jednotlivé pojmy.

Vojenská moc

Stephen Biddle definoval vojenskou moc pomocí tří vzájemně propojených kritérií: schopnost zničit nepřátelské síly a zároveň zachovat své vlastní síly; schopnost dobýt území a udržet nad ním kontrolu; a čas, který je k tomu potřebný. Na základě těchto atributů definoval ofenzivní vojenskou moc jako schopnost zničit největší možnou obrannou sílu na co největším území s co nejmenšími ztrátami a za co nejkratší dobu. Obrannou vojenskou moc definoval jako schopnost si zachovat co největší obrannou sílu na co největším možném území s co největšími ztrátami útočníků po nejdelší možnou dobu. Tyto dvě definice představují ideál typ a podle Biddla mohou být kritéria naplňována v různé intenzitě (Biddle 2004: 6).

Jaké zdroje však tato moc zahrnuje? Mezi základní zdroje vojenské moci patří podle Nye vojáci, tanky, letadla, lodě, nejrůznější zbraňové systémy (Nye 2011: 25) a vojenské technologie. V současné době jsou nejvíce relevantní takové technologie, které přišly s nástupem informačního věku, jako jsou například drony³ (Nye 2011: 35). Obecně můžeme říct, že vojenská síla zahrnuje pozemní, námořní a letecké jednotky, přičemž podle Mearsheimera jsou zásadní zejména pozemní síly, které jsou rozhodující pro vítězství ve válce. Námořní a letecké síly hrají rovněž důležitou roli, nicméně bez pozemních sil aktér podle Mearsheimera není schopen ovládnout území (Mearsheimer 2001: 56).

Ekonomická moc

Definovat ekonomickou moc je složitější, neboť se zde potýkáme s problematikou státocentrismu. Zatímco například Hizballáh může disponovat zbraněmi a vojáky, těžko můžeme hovořit o tom, že má nějakou populaci či

³ Zajímavé téma představují v současnosti jaderné zbraně. Jak Mearsheimer, tak Nye se shodují na tom, že jaderné zbraně sice hrají určitou roli, ale jejich použití je příliš nákladné (ať už z morálního hlediska, či kvůli obavám z následků, které by to přineslo). Hlavní funkcí jaderných braní je tedy zastrasování, ve vedení válek však nejsou příliš relevantní, neboť jejich použití je považováno za tabu (Nye 2011: 29).

HDP. Ellen Frost pojala koncept ekonomické moci velmi široce a definovala jej jako schopnost ovládat či ovlivňovat chování druhých prostřednictvím záměrného a politicky motivovaného využívání ekonomických aktiv. Zároveň lze ekonomickou moc považovat za schopnost odolávat vnějšímu vlivu či kontrole, protože závislost na externích dodavatelích je dostatečně rozmanitá, aby zabránila zranitelnosti vůči vnějším tlakům (Frost 2004: 9).

Co se zdrojů této moci týče, Mearsheimer do ní zahrnuje peníze, technologie a velikost populace (Mearsheimer 2001: 56). Podle Nye do ekonomické moci patří výše a kvalita HDP, HDP na obyvatele, technologická úroveň, přírodní a lidské zdroje a politické a právní instituce, které vytváří podmínky například pro volný obchod, investice, konkurenci atd. (Nye 2011: 52). Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá i nestátními aktéry, zvolila jsem pro výběr ekonomických zdrojů moci vylučovací metodu na základě toho, jakými atributy nestátní aktéři nemohou disponovat. Za zdroje považuji tedy finanční prostředky (nikoliv však HDP), technologie, dostupnost přírodního bohatství a obchodní vazby.

Ideová dimenze moci

Tato dimenze moci vychází z Nyova konceptu soft power, který – jak už bylo řečeno – je založen primárně na nemateriálních zdrojích, jako je kultura, ideologie, instituce či politické hodnoty. Soft power představuje stanovení takové agendy, která je považována za legitimní podle cílů, přitažlivosti a přesvědčování bez donucovacích prostředků. Donucovací charakter mají zdroje hard power – vojenský útok, hrozba vojenským útokem, sankce, podplácení aj. Soft power se od hard power liší tím, že aktéři podléhající této moci jí podléhají dobrovolně.

Mezi zdroje této moci tedy patří nejrůznější instituce, ideologie, náboženství, ideje, hodnoty, kultura atd. Není však nutné, aby byly výhradně zdroji soft power. Tyto zdroje mohou napomáhat k posilování hard power – například ideologie může sloužit k utváření vojenských aliancí (Nye 2011: 20–21).

Pro tuto práci jsou – co se týče nemateriální dimenze moci – relevantní zejména ideové a ideologické zdroje. Zaměřím se zejména na to, jakou roli hraje náboženství v posilování postavení aktérů zapojených do jemenského konfliktu.

2. Definice konfliktu

Existuje mnoho definic konfliktu a způsobů, jak konflikt členit a měřit. Rozhodla jsem se využít typologie Heidelberského institutu pro výzkum míru a konfliktů (HIIK), která je přehledná a zachycuje široké spektrum konfliktů. Podle HIIK je politickým konfliktem označována neslučitelnost zájmů aktérů, která se týká konfliktních témat a odehrává se za přítomnosti, či naopak nepřítomnosti konfliktních opatření, což jsou mechanismy řízení konfliktů – volby, soudní řízení atd.

Mezi aktéry konfliktů, které HIIK do svého výzkumu zahrnuje, patří státy, mezinárodní organizace a nestátní subjekty. Podle typu aktérů HIIK identifikovala čtyři typy konfliktů. *Mezistátní konflikt* je konfliktem mezi státy, *vnitrostátní konflikt* zahrnuje jak státní, tak nestátní aktéry, *substátní konflikt* se odehrává pouze mezi nestátními aktéry a *trans-státní konflikt* zahrnuje jak nestátní, tak státní aktéry, přičemž musí zahrnovat nejméně dva mezinárodně uznané státy.

Zásadním prvkem politických konfliktů je jejich intenzita, podle které HIIK vytvořila pětistupňový model konfliktů (viz příloha č. 1). Poslední tři stupně představují násilné konflikty, mezi které patří násilná krize, omezená válka a válka. Omezená válka a válka společně patří do kategorie vysoce násilných konfliktů, kterým se posléze HIIK ve svém každoročním reportu věnuje podrobněji.

2.1 Násilný konflikt

Intenzitu násilných konfliktů HIIK měří podle pěti indikátorů (způsob měření viz příloha č. 2). Indikátor zbraní určuje, zda se v konfliktu používají lehké (například ruční granáty), nebo těžké zbraně (například bombardovací letadla) a jestli se tyto zbraně využívají omezeně či dochází k rozsáhlému používání.

Personální indikátor se zaměřuje na nejvyšší počet účastníků, kteří se podílejí na jednotlivých (násilných) akcích. Hodnotí se ve třech úrovních, přičemž na nízké úrovni je zapojeno méně než 50 účastníků, na střední 50–400 a na vysoké více než 400. Třetí indikátor vyhodnocuje celkový počet obětí konfliktu za měsíc, přičemž se jedná pouze o úmrtí spojená s násilnými akcemi. Na nízké úrovni se jedná o méně než 20 mrtvých, na střední 20–60 a na vysoké více než 60. Čtvrtý indikátor se zabývá počtem uprchlíků a vnitřně vysídlených osob během měsíce. Na nízké úrovni se jedná o méně než tisíc, na střední od tisíce do dvaceti tisíc a na vysoké nad dvacet tisíc. Pátý indikátor se zaměřuje na míru ničení během jednoho měsíce, přičemž indikátor je vyhodnocován ve čtyřech rozměrech: infrastruktura, ubytování, ekonomika a kultura.

Existují však jisté odchylky, takže pokud v násilné krizi po dobu jednoho roku bude zabito více než 360 lidí, nebo konflikt vyprodukuje více než 18 tisíc uprchlíků, pak se z násilné krize stane limitovaná válka. Stejně tak v případě války, během které umřelo během roku méně než 360 lidí a měla méně než 120 tisíc uprchlíků, musí být válka snížena na úroveň limitované války (HIIK 2018: 6–8).

2.2 Proxy válka

V úvodu předpokládám, že jemenská válka je jednou z proxy válek, neboli zástupným konfliktem, mezi Íránem a Saúdskou Arábií. Abych to mohla v závěru potvrdit, či vyvrátit, je potřeba si nejdříve ujasnit, co to proxy válka je. K vysvětlení proxy války využiji definici Andrewa Mumforda, která bere v potaz současnou mezinárodní politiku, na rozdíl například od Karla Deutsche, jehož

definice je výrazně státocentrická a nezabývá se širšími souvislostmi konfliktu jako Mumfordovo pojetí.

Podle Mumforda jsou proxy války konflikty, v nichž nepřímá intervence třetí strany ovlivňuje výsledek ve prospěch strany, kterou podporuje. Proxy válka je výsledkem vztahu mezi podporovatelem, který se nachází mimo dynamiku konfliktu, a jeho chráněncem, kterému poskytuje zbraně, výcvik a finance. Prostřednictvím proxy války státy dosahují svých strategických zájmů, aniž by se musely zúčastnit přímé, nákladné a krvavé intervence. Aktéři volí metodu proxy válčení obvykle v případě, kdy není ohroženo jejich vlastní přežití. Je to spíše způsob, jak rozšířit svůj vliv a dosáhnout ideologických zisků (Mumford 2013a: 40–41). Nutno podotknout, že aktéry proxy války nemusí být nutně mocnosti – mohou to být i malé státy, či dokonce nestátní aktéři (Mumford 2013b: 15).

V proxy válce většinou dochází k propojení lokálního a mezinárodního kontextu. Lokální konflikty (např. občanské války) jsou využívány vnějšími aktéry, kvůli kterým získávají širší geopolitický kontext (např. ideologický střet mocností v regionu). Tyto dva kontexty společně určují dynamiku konfliktu (Mumford 2013b: 11–12).

Podle Mumforda není možné konflikt klasifikovat jako proxy válku, pokud v něm vnější aktéři zasahují přímo. Nepřímá účast je základním prvkem proxy války⁴. Je však možné mluvit o proxy válce, pokud se jedna mocnost zapojí přímo a druhá nepřímo. Pokud tedy jeden stát intervenuje vnitřních záležitostí jiného státu a druhý stát podpoří povstaleckou skupinu financemi a zbraněmi, stejný konflikt bude představovat pro první stát klasickou válku, zatímco pro druhý stát to bude proxy válka.

⁴ To je rovněž rozdíl mezi proxy vztahy a aliančními vztahy. V alianci jsou státy smluvními partnery, kteří jsou ochotni se podílet na válce přímo pro dosažení společných cílů. V proxy válce patron jedné z válčících stran není ochoten nést náklady a rizika přímého zapojení do války (Mumford 2013b: 16).

To, zda je aktér skutečně zapojen do proxy války, závisí na tom, jak přítomnost poskytnutých zbraní či peněz ovlivňuje dynamiku války (Mumford 2013b: 15–16). Vliv na dynamiku Mumford rozděluje na potenciál podpory nepřímo zapojeného aktéra způsobit více úmrtí v konfliktu s tím, že konflikt zůstává ve svých původních hranicích, a potenciál této podpory k rozšíření konfliktu za jeho původní hranice tím, že se do konfliktu zapojí jiná mocnost nebo dojde ke kolektivní akci sousedních států (Mumford 2013b: 19).

3. Charakter jemenského konfliktu

V současné době je Jemen rozdělen na dvě hlavní strany konfliktu. Na jedné straně stojí hnutí a stoupenci bývalého prezidenta, kterým byl Alí Abdulláh Sálíh, na straně druhé vláda se současným prezidentem, kterým je Abd Rabú Mansúr Hádí. K nestabilitě státu přispívají další aktéři, kteří se zapojili do konfliktu, ať už se jedná o státy, mezinárodní organizace či nestátní aktéry, zejména al-Káidu a Islámský stát (Cordesman 2017: 2). Cílem této kapitoly je shrnout situaci v Jemenu a definovat charakter konfliktu, abychom se pak mohli zaměřit na analýzu vybraných aktérů, kteří na jemenském válce participují.

Než se dostanu k podrobnějšímu popsání vývoje konfliktu, ráda bych vysvětlila, v jakém smyslu v této práci používám termín *jemenský konflikt*. Jemen je velmi nestabilní země, v níž můžeme nalézt celou řadu faktorů přispívajících k vypuknutí konfliktu. Určitou míru konfliktu zde můžeme zaznamenat již od jeho vzniku, přičemž tento konflikt je velmi dynamický a v čase se mění jak aktéři konfliktu, tak jeho intenzita. Proto je těžké určit, o jaký typ konfliktu se jedná. Kdybychom vycházeli ze situace v roce 2014, podle Heidelberského institutu by se jednalo o vnitrostátní konflikt, zatímco v roce 2017 bychom mluvili již o trans-státním konfliktu.

Pro potřeby práce jsem se rozhodla za základní linii jemenského konfliktu považovat konflikt mezi Hádího vládou a Húti, tj. vnitrostátní konflikt (přesněji by tedy bylo používat termín jemenská občanská válka). Všechny další úrovně (současné) války, ať už se jedná o saúdkou intervenci či o působení AQAP, se do velké míry odvíjí od situace, kterou způsobil konflikt mezi vládou a Húti. Proto Saúdkou Arábii nebo AQAP považuji za externí aktéry, neboť při své činnosti „pouze“ využívají destabilizace, kterou v Jemenu způsobil jiný konflikt. Je nutné podotknout, že AQAP působí v Jemenu déle, proto se v kapitole analyzující jeho působení budu zabývat tím, jakým způsobem těžší z „cizí“ války a jakou roli v ní sehrává.

Takové vymezení externích aktérů je však nedostačující z hlediska vývoje konfliktu. Například jižní separatisté v průběhu konfliktu rovněž vytvořili novou úroveň války tím, že se distancovali od jedné ze dvou hlavních stran konfliktu. Přesto se však nestali externím aktérem. Za druhé kritérium externího aktéra tudíž považují to, že jedná-li se o nestátního aktéra, jeho domovským státem nesmí být stát, na jehož území aktér operuje. Proto je AQAP externím aktérem, neboť je pouze odnoží al-Káidy, která nesídlí v Jemenu.

3.1 Kořeny konfliktu a vývoj po arabském jaru

Kořeny současné války můžeme nalézt již při vzniku jemenského státu, k němuž došlo v roce 1990 sjednocením Severního Jemenu a Jižního Jemenu. Bývalý Jižní Jemen však usiloval o samostatnost, výsledkem čehož byla občanská válka, rozpad a znovusjednocení v roce 1994. Jednota státu však byla slabá a křehká. Na území bývalého Jižního Jemenu stále přetrvávaly separatistické tendence (Cordesman 2017: 3–4), neboť se cítil být ekonomicky a politicky diskriminovaný. Zároveň proti vládě vystupovali i Hútiové kvůli korupci a špatné ekonomické situaci. Nestabilní situace využila al-Káida, která začala v zemi rozšiřovat svou síť⁵. Sálíhův režim obdržel od USA a Saúdské Arábie velké množství prostředků na boj proti terorismu, situace se však nezlepšila a Jemen stále zůstával bezpečným útočištěm pro al-Káidu (dále už jenom AQAP). V souvislosti s tím posílil odpor Hútíů vůči vládě kvůli Sálíhovým úzkým vazbám na USA a Saúdskou Arábii (Pradhan 2017: 63–64).

Špatná bezpečnostní situace, společenské napětí a neschopnost Sálíhovy vlády uspokojovat základní lidské potřeby vedly k politickým otřesům známým jako arabské jaro (Cordesman 2017: 3–4). Mladí jemenští demonstranti se inspirovali událostmi v Egyptě a Tunisku a zahájili protesty proti Sálíhovi, jenž byl u moci od roku 1978. Sálíh k potlačení demonstrací sáhl po bezpečnostních silách a protesty se záhy staly násilnými. Brzy se k mladým demonstrantům přidaly

⁵ Později zde vznikla AQAP, která je odnoží al-Káidy a působí především na území Jemenu (International Crisis Group 2016: 3).

i politické strany, včetně největší sunnitské strany al-Islah, kterou vedl generál al-Ahmar, Sálíhův dlouholetý spojenec.

Do léta 2011 se starý režim, včetně armády, rozdělil do dvou táborů, z nichž jeden podporoval Sáliha a druhý usiloval o jeho odstranění od moci. Země byla na pokraji občanské války, ale na rozdíl od Sýrie a Libye se vyhnula rozsáhlému násilí díky velkému diplomatickému úsilí Saúdské Arábie, respektive celé GCC, jehož výsledkem byla dohoda podporovaná USA, EU a OSN – *Agreement of the Implementation Mechanism for the Transition Process in Yemen in Accordance with the Initiative of the Gulf Cooperation Council*, zkráceně *Iniciativa GCC*.

V rámci této iniciativy Sálíh získal imunitu proti stíhání výměnou za rezignaci a předání moci viceprezidentovi Hádímu v roce 2012. Mechanismus zahrnoval dvouletý politický přechod, na jehož průběh dohlížela Konference národního dialogu (NDC). NDC měla mít na starost ústavní reformu před novými volbami, které se měly uskutečnit v roce 2014. Návrh ústavy byl projednán a předložen k referendu, nicméně obyvatelé s ním nesouhlasili. Klíčovým problémem byla federalizace země, která by podle Hútíů rozdělovala stát na bohaté a chudé regiony (Pradhan 2017: 67).

Iniciativa GCC v Jemenu celkově nebyla dobře přijata. Lidé, kteří protestovali proti Sálihovi, včetně Hútíů, v ní viděli ochranu zájmů politických stran a elit starého režimu. Z politického přechodu nejvíce těžil nový prezident Hádí a koalice v čele s al-Islahem, zatímco Sálihovi političtí a vojenští stoupenci získali pocit, že až příliš ztrácí svou moc (International Crisis Group 2016: 2). I když Sálíh rezignoval, část jemenské armády mu zůstala loajální a zůstal čelním představitelem GPC, která má pod kontrolou rozsáhlou síť vazeb v byrokracii, náboženských kruzích a mezi kmenovými vůdci (Pradhan 2017: 70). Sálíh uzavřel tiché spojení se svými starými nepřáteli Hútíi, což vnímal jako způsob, jak zůstat politicky naživu a jednou se vrátit k moci.

Toto spojení a neschopnost Hádího čelit nepřátelským skupinám umožnilo Hútíům vzepít se vládě. Hútíové patří mezi zajdíjskou větev šíitského islámu,

díky čemuž našli podporu u Íránu, což je další faktor, který přispěl k nárůstu jejich moci (Cordesman 2017: 3–4). To vedlo k tomu, že v roce 2014 Hútíové s podporou GPC naplno konfrontovali al-Islah a pronikli do hlavního města San'á, což můžeme považovat za počátek války (International Crisis Group 2016: 2).

3.2 Průběh války

Na začátku roku 2015 Hútíové obsadili prezidentský palác a donutili prezidenta a vládu rezignovat. Hádí byl uvržen do domácího vězení, z kterého byl posléze propuštěn a utekl do Adenu (International Crisis Group 2016: 3). Mezitím Hútíové deklarovali zrušení parlamentu a nahrazení prezidenta pětičlennou radou, jejímž cílem mělo být vytvoření nového parlamentu (Pradhan 2017: 67–68).

Po dobytí San'á Hútíové pokračovali v expanzi, přičemž jedním z jejich argumentů byla nutnost bojovat proti rostoucí síle AQAP a Islámského státu. Jejich pozornost směřovala zejména na jih s údajnou snahou zabránit tomu, aby se Aden stal útočištěm AQAP. Ve skutečnosti však hlavním důvodem byl Hádí, který se zde usadil, odvolal svou rezignaci a pokusil se obnovit vládu. Od března do června 2015 Hútíové obsadili velkou část území, čímž donutili Hádího uprchnout do Saúdské Arábie, v níž našel spojence. Hútíové se mezitím snažili obsadit významná města na jihovýchodě Jemenu – Taiz a Marib (viz příloha č. 3), kde narazili na silný odpor. Jejich postup výrazně zpomalila saúdská intervence zahrnující leteckou kampaň a leteckou a námořní blokádu (International Crisis Group 2016: 3–4). Saúdská koalice dokázala využít vzdušných sil k tomu, aby získala kontrolu nad Adenem a umožnila Hádího frakci znovu obsadit jihovýchod země, nicméně letecká kampaň nedokázala vykompenzovat nedostatek pozemních sil, takže zisky byly omezené. Západní část území, hlavní město a řada venkovských oblastí na jihovýchodě zůstává mimo kontrolu vlády (některé z nich ovládá al-Káida) (Cordesman 2017: 7).

I přes značný úspěch saúdské letecké kampaně faktem zůstává, že tato kampaň více poškodila jemenské civilisty než Hútíe a Sálihovy ozbrojené síly (International Crisis Group 2017: 4). Největší podíl na zabíjení civilistů v jemenské válce mají právě letecké útoky ze strany saúdské koalice. Většina saúdských útoků nesměřovala na legitimní vojenské cíle. Organizace Human Rights Watch od začátku intervence zdokumentovala desítky protiprávních náletů, během nichž byly zasaženy domy, trhy, školy, civilní podniky, mešity a zdravotnická zařízení, včetně útoků na organizaci Lékaři bez hranic, která v zemi působí (Siddiq 2017: 4).

Navzdory úspěchům saúdské letecké kampaně se Hútíům na jaře 2015 podařilo získat značné zisky v Adenu a blízkém okolí. V té samé době využila situace AQAP a obsadila město Mukalla. V červenci se saúdské koalici podařilo získat Aden zpět zejména díky pozemním silám nasazeným Spojenými arabskými emiráty (Arraf 2017: 5).

Ve druhé polovině roku 2015 se konflikt dostal do patové situace a bojové linie se přesunuly na sever, který je útočištěm Hútíů. Saúdská koalice dosáhla úspěchu podél pobřeží Rudého moře, kde je vojenská přítomnost Hútíů poměrně nevýrazná a terén je zde většinou plochý. V roce 2016 boje výrazně zintenzivněly – zejména v oblasti hlavního města u strategické vojenské základny Fardhat Nihm a ve městě Taiz. Hútíové navíc začali podnikat i přeshraniční útoky s předpokladem, že Saúdská Arábie nezastaví vojenské operace, pokud neucítí bolest na domácí půdě. Saúdům to však naopak pomohlo legitimizovat válku na domácí scéně (International Crisis Group 2016: 4). V tomtéž roce AQAP ztratila Mukallu, nicméně stále vykonává kontrolu nad několika oblastmi na jihu Jemenu.

V roce 2017 Hútíové stále ovládali severní část země, západní pobřeží, hlavní město a některá další města včetně Maribu. Během roku 2017 začalo sílit napětí v hútíjsko-sálihovské alianci (Arraf 2017: 6–7), která byla od začátku křehká. V prosinci toto napětí vyvrcholilo Sálihovým veřejným prohlášením, že je

ochoten se připojit k Saúdské Arábii, pokud tím dojde k ukončení blokády, která výrazně přispěla k humanitární krizi. Krátce na to byl Sálíh zabit, čímž se hútijsko-sálihovská aliance definitivně rozpadla (Al Jazeera 2017).

Napětí však můžeme nalézt i na druhé straně konfliktu. V roce 2017 se na jihu Jemenu zformovala STC, jejímž cílem je vyhlásit nezávislý Jižní Jemen. Jižní separatisté našli podporu u Spojených arabských emirátů a postavili se proti Hádímu, jenž je podporován Saúdkou Arábií. Na začátku roku 2018 jižní separatisté po několika dnech bojů obsadili Aden, kde sídlí jemenská vláda v čele s Hádím (Mukhastaf 2018). Tyto boje v současné době představují značné ohrožení kampaně proti Hútiům.

3.3 Aktéři konfliktu

Vzhledem ke komplexnosti a nepřehlednosti konfliktu je vhodné představit hlavní aktéry, kteří se na něm podílí.

3.3.1 Vnitrostátní aktéři

Hútijsko-sálihovský blok

Aliance spojující Hutie s velkou částí politických, vojenských a kmenových sítí, které Sálíh vybudoval během své třicetileté vlády. Tato aliance svou podporu čerpala především ze severní části Jemenu, která je útočištěm Hútiů (International Crisis Group 2016: 5–6). Hútiové, nebo také hnutí Ansar Allah (možno překládat jako Stoupenci Alláha či Boží bojovníci), jsou představitelé zajdovské větve šíitského islámu, která v Jemenu tvoří asi třetinu populace (Al-Hamdani – Al-Madhaji – Baron 2015: 3). Hútiové silně kritizují USA a ostře se vymezují vůči wahhábismu, potažmo celé sunnitské větvi islámu. Ideologická neslučitelnost byla důvodem selhání spolupráce mezi Hútií a al-Islahem, která se zrodila během arabského jara. Při vojenských akcích proti al-Islahu Hútiové získali podporu od Sálihových spojenců a vytvořili alianci, která však od počátku byla velmi nestabilní a jedině, co je spojovalo, byli společní nepřátelé

(International Crisis Group 2016: 5–9). V současné době již tato aliance neexistuje, neboť se na konci roku 2017 rozpadla.

Hádího vláda

Jak už bylo řečeno, Hádí se stal prezidentem v roce 2011, poté, co mu byl Sálíh nucen v důsledku událostí způsobených arabských jarem předat moc. Jednalo se o součást politického přechodu pod záštitou OSN a Saúdské Arábie (BBC 2018). Po vypuknutí občanské války Hádí ztratil loajalitu celé řady vojenských jednotek, které zůstaly loajální buď Sálihovi, anebo se přidaly k Hútiům. Ačkoliv je tedy Hádího vláda oficiální mezinárodně uznávanou vládou, nemá kontrolu nad jemenskou armádou a bezpečnostními silami. V Jemenu navíc existují speciální ozbrojené jednotky, které formálně spadají pod kontrolu Hádího vlády, de facto je však ovládají Spojené arabské emiráty (Arraf 2017: 9).

Krátce po vypuknutí občanské války se většina vlády, včetně prezidenta Hádího, uchýlila do bezpečí v Rijádu, což je jeden z důvodů, proč je v Jemenu nepopulární (International Crisis Group 2016: 20–21). Později se usadila opět v Adenu, nicméně když SDC dobyla Aden, obyvatelé vyjádřili podporu jižním separatistům (Mukhastaf 2018). A přestože Hádí pochází z jižní provincie, mnozí „jižané“ mu nejsou loajální a přistupují k němu s nedůvěrou či nevraživostí, neboť v občanské válce v 90. letech bojoval na straně severní armády (Arraf 2017: 9).

Jižní separatisté

Jedná se o blok zahrnující řadu skupin, jehož jádro tvoří uskupení al-Hirak, které již před válkou prosazovalo nezávislost bývalého Jižního Jemenu či alespoň větší míru autonomie. Během války se transformovalo a spojilo s milicemi pod názvem Jižní odpor, jehož cílem je získat nezávislost a ochránit jih proti Hútiům (International Crisis Group: 12–15). Většina kmenů a skupin si přeje nezávislost jihu, někteří z „jižanů“ jsou však otevření možnosti spolupráce se severem s cílem zlepšit současnou situaci (AlDailami – Hohmann 2017: 52). Přestože jsou jižní separatisté součástí strany konfliktu bojující proti Hútiům, většina z nich

odmítá Hádího vládu. V roce 2017 se v rámci uskupení al-Hirak zrodilo hnutí STC (International Crisis Group: 12–15).

Sunnitští islamisté

V Jemenu existuje mnoho sunnitských islamistických skupin, které se liší v řadě ohledů, nicméně sjednocuje je ideologický odpor vůči Hútíům. Nejvýznamnější sunnitskou skupinou je bývalá nejsilnější politická strana al-Islah, která je jakousi jemenskou pobočkou Muslimského bratrstva. Al-Islah krátce spolupracovala s Hútíi, nyní však představuje významného spojence Hádího vlády. Řada představitelů al-Islahu uprchla do Rijádu, nicméně mnoho z nich se zapojilo do bojů zejména v Taizu a Maribu a řada z nich byla uvězněna a mučena.

Druhou významnou skupinu tvoří tzv. salafisté, což jsou islámští fundamentalisté, kterých v Jemenu žije mnoho, většina z nich je však nenásilná a apolitická. Někteří z nich se však zapojili do konfliktu a sehráli důležitou roli v bojích v Taizu. Salafisté jsou silně proti-hútíjské a jsou ideologicky spřízněni s wahhábismem (International Crisis Group 2016: 15–17).

3.3.2 Externí aktéři

Do jemenského konfliktu vstupuje celá řada externích aktérů, z nichž se některým budu věnovat v analytické části práce. Jedná se především o saúdskou koalici, kterou tvoří Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Kuvajt, Katar, Egypt, Jordánsko, Maroko a Súdán (Nichols 2017), nicméně následující část bude pojednávat pouze o Saúdské Arábii a Spojených arabských emirátech, které jsou nejvýznamnějšími aktéry této koalice. Mezi další významné (státní) aktéry, o nichž budou pojednávat následující kapitoly, patří Írán a USA. Se Spojenými státy úzce spolupracuje Velká Británie a Francie (o nichž se však v následující části nedočteme) a které poskytují podporu zejména prostřednictvím prodeje zbraní, případně poskytováním expertů a vojenských důstojníků (Nichols 2017). Do konfliktu rovněž vstupuje řada nestátních aktérů, přičemž v analytické části práce se budu věnovat pouze Hizballáhu, Islámskému

státu a al-Káidě, respektive AQAP. Než se k této části dostaneme, považují za vhodné zmínit roli OSN v jemenském konfliktu, neboť se jedná o aktéra, který legitimizoval vojenskou intervenci saúdské koalice a uvalil na Jemen zbrojní embargo, čímž významným způsobem ovlivnil dynamiku konfliktu.

OSN se v jemenském konfliktu angažuje zejména diplomaticky (zprostředkovává jednání), nicméně její role není v Jemenu vnímána příliš dobře, neboť její výstupy značí jednoznačnou podporu prezidentovi Hádímu. Zatímco na domácí scéně se Hútíům daří udržet si kontrolu nad velkou částí území, mezinárodní prostředí jejich vládu neuznává a rezoluce OSN jasně ukazují, že Hádího vláda je jediným výkonným orgánem v Jemenu (Mitreski 2015: 5). Od roku 2011 Rada bezpečnosti přijala osm rezolucí, ve kterých vyzvala Hútíe k tomu, aby se stáhli ze všech oblastí, které obsadili a vzdali se zbraní, které ukořistili. Hútíové však odmítli jak výzvu, tak dialog. V souvislosti s tím došlo k uvalení zbrojního embarga a různých sankcí, které zmrazily majetek řadě představitelů Hútíů a zakázaly jim cestovat. Naposledy byly tyto sankce obnoveny v roce 2017 rezolucí 2342 (Security Council Report 2018).

V tomto ohledu je zajímavé, že Rusko se zdrželo hlasování o přijetí rezoluce 2216, která jako první uvalila zbrojní embargo a další sankce na hútíjsko-sálihovskou frakci, a dokonce navrhlo alternativní rezoluci, která by uvalila embargo na obě strany konfliktu a požadovala by okamžité příměří bez předběžného stažení hútíjských vojáků z obsazených oblastí (Sharp 2017: 1).

Aktéři podporující Hútíe

4. Írán

Jedním z pozoruhodných prvků současné geopolitiky Blízkého východu je neúspěch mocností vytvořit účinnou alianci, která by dokázala snížit či vyvážit vliv Íránu. Írán podle Gauseho dokázal nejlépe využít situace, která nastala po druhé válce v Zálivu a po politických otřesech v roce 2011, a díky tomu se za poslední desetiletí stal jednoznačným vítězem v boji o regionální moc. V současnosti je nejvlivnějším hráčem v řadě zemí, a přestože, jak se dočteme na následujících řádcích, jeho spojení s Hútíi není tak silné jako například s Hizballáhem, úspěch Hútíů přispívá k přesvědčení, že íránský vliv se začíná rozpínat. Úsilí ostatních mocností, především Saúdské Arábie, vyrovnat se s íránskou výzvou do velké míry selhává. Jak uvidíme později, Saúdská Arábie investuje do Jemenu o dost větší množství prostředků a aktivit, včetně přímé vojenské intervence, výsledky však nenaplnují její očekávání (Gause 2017: 672).

Íránská strategie spočívá v zasahování do států, které se vyznačují dvěma charakteristickými rysy: nestabilitou a přítomností nespokojených aktérů. Tito aktéři obvykle představují opozici k aktuálnímu politickému uspořádání, v němž bývají marginalizováni, ačkoliv to není pravidlem (např. Assadův režim v Sýrii). Velmi často se jedná o šíitské skupiny, které s Íránem pojí náboženské vazby, není to však pravidlem. V minulosti Írán například podporoval palestinský Hamás, který je příslušníkem sunnitského islámu. Írán tedy ve státech, v nichž dochází k výraznému společenskému štěpení, podporuje podobně smýšlející skupiny, čímž dochází k ještě větší destabilizaci stávajícího politického systému a posilování jeho vlivu v daném státě. Mezi nejvýznamnější příklady patří Irák, kde Írán podporuje šíitské milice, a Libanon, kde operuje jeho nejsilnější spojenec – Hizballáh (Juneau 2016: 648). Díky tomu, že podporuje tyto nestátní aktéry, může rozšiřovat svůj vliv, aniž by utrpěl přímé vojenské ztráty, neboť do

akcí není přímo zapojen (Dalton 2017a: 313). Dalším státem, kde Írán používá tuto strategii, je Jemen.

4.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje

Přestože jsou Hútiové prostřednictvím Saúdské Arábie a mnoha západních médií prezentováni jako prodloužená ruka Íránu na jihu Arabského poloostrova, reálně má Írán v Jemenu poměrně marginální vliv (Juneau 2016: 647). Přímých důkazů o íránské podpoře není mnoho. Co se vojenské podpory týče (výcvik, dodávky zbraní), neexistují žádné přímé důkazy, většinou se jedná o nepřímé důkazy (například identifikace zadržených pašovaných zbraní) či domněnky, které se liší podle typu zdroje – například Al Jazeera je v tomto ohledu výrazně prosaúdská. Lepší důkazy můžeme získat o jiných dimenzích íránské podpory, ať už se jedná o morální a politickou podporu, humanitární pomoc či finanční prostředky, neboť tento typ pomoci Írán potvrdil, zatímco vojenskou podporu popírá. Není však zřejmé, jak vysoká tato podpora je a její výše je opět spíše záležitostí domněnek a odhadů, které se v různých zdrojích liší. Ze získaných důkazů, ať už přímých, či nepřímých však vyplývá, že íránská podpora Hútiů je poměrně omezená.

Omezenost podpory potvrzuje i fakt, že neexistuje žádný důkaz, který by nasvědčoval závislosti Hútiů na íránské pomoci nebo tomu, že by spadali pod íránskou autoritu (Juneau 2016: 658). Většina odborných prací, ale i řada médií a reportů je přesvědčena, že bez Íránu by Hútiové zůstávali stále dominantním aktérem v občanské válce, zatímco bez Saúdské Arábie by byl Hádí výrazně slabší. Íránská podpora je tedy pravděpodobně o dost menší než saúdská a není rozhodující pro hútijské schopnosti a výsledky ve válce (International Crisis Group 2016: 11–12).

Hútiové nejsou jediní, kdo získává od Íránu podporu. Určitou míru podpory dostává i al-Hirak, nicméně povaha a rozsah této podpory zůstávají nejasné. Některé zdroje uvádí, že tato podpora spočívá ve cvičení a financování členů hnutí, podle jiných je pomoc omezena pouze na vůdce hnutí, což může být

vysvětlením pro to, že jsou Hútíové tak úspěšní, zatímco al-Hirak ne (Stille 2017: 121).

Íránská spolupráce s Hútíi se skládá primárně z politické a rétorické podpory s minimální finanční a vojenskou pomocí. Vojenská podpora je do značné míry omezena na vzdělávání a výcvik, které se uskutečňují většinou prostřednictvím Hizballáhu (Arraf 2017: 5). Ještě před leteckou blokádou ze strany saúdské koalice Írán spolupracoval s Hútíi v oblasti letecké dopravy. Poprvé byly zřízeny přímé lety z Jemenu do Íránu. Dohoda umožnila leteckým společnostem Mahan Air a Yemenia provozovat 14 letů týdně. V současné době je tato spolupráce neuskutečnitelná, neboť letecký prostor je kontrolován koaličními silami (UN 2016: 11). Další podíl pomoci tvoří humanitární pomoc, nicméně o její výši a povaze rovněž neexistují dostupná data.

V souladu s konceptem proxy války by měl být Írán jednou z hlavních hnacích sil v konfliktu. Zatím si však od počátku války zachovává zdrženlivost a jeho pomoc je omezená a spíše symbolická, než aby měla významný vliv na průběh konfliktu a vojenskou sílu Hútíů (Esfandiary – Tabatabai 2016: 156). Ani po přímé vojenské intervenci Saúdské Arábie se Írán nezapojil do konfliktu přímo, takže jeho reakce na saúdskou „agresi“ jsou dost umírněné (Świętek 2017: 95). Motivy jeho zdrženlivého chování se budu zabývat v následující podkapitole.

Fakt, že je Írán natolik spojován s Hútíi a jejich vzestupem, z něj v podstatě dělá mistrovského loutkaře. Přestože ví, že jeho vliv v Jemenu je marginální, využívá obav svých konkurentů. Například když Hútíové získali San'á, íránský politik Alireza Zakani prohlásil, že Írán nyní ovládá již čtyři arabská hlavní města (Bagdád, Bejrút, Damašek a San'á). Tento výrok na arabské představitele zapůsobil tak silně, že mnozí představitelé GCC dodnes věří, že pokud „neosvobodí“ San'á, bude brzy následovat i páté hlavní město (Esfandiary – Tabatabai 2016: 164).

Nyní bych se podrobněji zaměřila na dvě dimenze íránské podpory, které průběh konfliktu mohou ovlivňovat nejvíce, a to vojenskou a ekonomickou dimenzi.

Vojenská dimenze

Ačkoliv již mnohokrát vyšlo najevo, že Hútíové pravděpodobně získávají od Íránu podporu v podobě těžkých zbraní a vojenského výcviku, ani jedna ze stran vojenské (či ideologické) vazby oficiálně nepřiznala a neexistují pro to jednoznačné důkazy. Jemenská vláda a Saúdská Arábie však věří, že bez íránské podpory by Hútíové nemohli ve válce tak dlouho vzdorovat saúdské koalici (Pradhan 2017: 76). Jemenská vláda prohlásila, že výcvik Hútíů se velmi podobá Hizballáhu, který je podporován Íránem (Zweiri 2016: 11).

Írán byl už před arabským jarem obviňován Sálihovou vládou z vojenské podpory Hútíů. Americká ambasáda v Jemenu byla k těmto obviněním skeptická a požadovala po jemenské vládě důkazy, které by tato obvinění dokazovaly. Vláda však žádné důkazy nedokázala předložit.

V roce 2015 vydal Výbor pro sankce OSN zprávu, v níž bylo uvedeno, že Írán začal v roce 2009 přepravovat malé množství zbraní do Jemenu. Do roku 2015 bylo identifikováno sedm možných případů těchto dodávek po moři. Například v roce 2011 jemenské úřady zachytily íránskou rybářskou loď, která přepravovala 900 protitankových a protiletadlových raket vyrobených v Íránu (Juneau 2016: 656–657). V říjnu 2016 americké ministerstvo zahraničních věcí potvrdilo, že rakety, které Hútíové vystřelili na americký torpédoborec USS Mason (více v kapitole věnující se USA), byly původem z Íránu (Stille 2017: 122).

Podobné údaje byly zjištěny i v souvislosti s protitankovými raketami, které Hútíové používají proti Saúdské Arábii. Podle videozáznamů je možné poznat, že typ zbraní a jejich značení odpovídá íránským zbraním (UN 2016: 23). Americká velvyslankyně při OSN Nikki Haley napsala, že od podpisu jaderné dohody v roce 2015 značně vzrostla íránská podpora nebezpečných milicí a teroristických skupin. Jeho rakety a pokročilé zbraně se podle ní objevují v celém regionu, včetně Jemenu, kam Írán dodává balistické rakety, čímž porušuje sankce (Nichols 2018). Panel expertů OSN v roce 2017 identifikoval

podle zbytků střel jejich íránský původ, takže byl Írán obviněn z nedodržování rezoluce 2216, která uvalila zbrojní embargo na Jemen. Nicméně ve všech případech se stále jedná o domněnky, protože neexistují žádné přímé důkazy o totožnosti dodavatele těchto zbraní (UN 2018: 2).

Americké zpravodajské služby uvádí, že po dobytí San'á Hútíi v roce 2014 se zřejmě zvýšila íránská podpora, a to včetně zapojení Íránských revolučních gard (IRGC), které údajně vyškolily a vybavily jednotky Hútíů. Podle těchto zpráv však podpora stále zůstává omezená a poradců IRGC v Jemenu mohou být desítky, nanejvýš stovky. Uvádí se rovněž, že Hútíové podnikají cesty do Íránu a do Libanonu, kde absolvují výcvik (Juneau 2016: 656–657).

Role IRGC v konfliktu je rovněž dost nejasná. Například Hossein Salami, důstojník IRGC, v roce 2015 prohlásil, že Írán v Jemenu není vůbec vojensky přítomný a poskytuje Hútíům pouze politickou, duchovní a humanitární pomoc (Barzegar – Dinan 2016: 80). Nicméně projevy vysokých důstojníků IGRC naznačují, že se IGRC aktivně podílejí na hútíjském výcviku (Stille 2017: 122).

Vzhledem k absenci vojenského zapojení Íránu do války nemůže být konfrontace mezi Íránem a Saúdskou Arábií chápána jako vojenská, nýbrž jako politická. Tato situace se podobá stavu, který Malcolm Kerr nazval arabskou studenou válkou. Síla mocností není měřena prostřednictvím jejich vojenských schopností, ale spíše jejich schopností ovlivňovat domácí politiku sousedních států. Obě země se snaží ovlivnit vnitrostátní situaci slabších států v regionu pomocí různých taktik, přičemž íránské taktiky v případě Jemenu výrazně postrádají vojenskou dimenzi (Zweiri 2016: 8).

Ekonomická dimenze

Na rozdíl od vojenské podpory Írán potvrdil, že poskytuje Hútíům určitou míru finanční pomoci, ačkoliv nebylo upřesněno, jak velkou částku tato pomoc činí. Z dostupných zdrojů je rozsah íránské finanční pomoci takřka nezjistitelný. Předpokládá se však, že za poskytnuté finanční prostředky si Hútíové snadno mohli nakoupit střelné zbraně a munici, nikoliv však sofistikovanější zbraně jako

například MANPADS (Terrill 2014: 434–436). Odhaduje se, že íránská pomoc je omezena na několik milionů dolarů (Juneau 2016: 656), což znamená, že Jemen je pro Írán poměrně levným způsobem, jak čelit vlivu Saúdské Arábie, která na rozdíl od Íránu do války v Jemenu investovala miliardy dolarů (Alley – Hiltermann 2017).

Co se ekonomické pomoci týče, Írán výrazně brzdí nedostatek finančních zdrojů kvůli sankcím a větší citlivost na výkyvy cen ropy, než je tomu u Saúdské Arábie, která si vybudovala značné rezervy. Dá se však přepokládat, že objem finanční pomoci je významnější než objem materiální pomoci, neboť zde chybí přímá zásobovací trasa. Kvůli letecké a námořní blokádě je náročné dopravovat zboží do Jemenu jak letecky, tak po moři. Írán pravděpodobně dopravuje drobné zásilky přes Omán a jemenskou poušť (Bucala 2016).

Zejména po roce 2014 začal být Írán otevřenější ohledně své role v Jemenu. V roce 2015 se íránské ministerstvo zahraničních věcí oficiálně zavázalo k ekonomické podpoře Hútiů. To, že se jedná o ekonomickou podporu, bylo explicitně zdůrazněno. Ministerstvo zahraničních věcí popřelo a označilo za lživé tvrzení fakt, že by Írán poskytoval Hútiům zbraně (Juneau 2016: 657–658).

4.2 Motivy, zájmy a cíle

Deklarovaným cílem Íránu je politické a pokojné, nikoliv vojenské řešení jemenské krize. Íránský ministr zahraničních věcí Mohammad Džavád Zaríf v dopise generálnímu tajemníkovi OSN v roce 2015 odsoudil intervenci Saúdské Arábie, která podle něj byla vojenskou agresí porušující suverenitu Jemenu, a navrhl čtyřbodový plán k řešení krize. Tento plán zahrnuje příměří, humanitární pomoc, dialog mezi místními aktéry a dohodu mezi regionálními mocnostmi o tom, že by Jemen měl mít širokou vládu. Pro Írán je pochopitelně zásadní, aby dialog a vláda zahrnovala i Hútie (Barzegar – Dinan 2016: 80).

Někteří teoretici jsou přesvědčeni, že Írán má hegemoniální ambice v regionu, ba dokonce se snaží expandovat do historických hranic Perské říše, a proto

podporuje a posiluje šiitské skupiny, aby naklonil rovnováhu moci ve svůj prospěch. Íránské cíle jsou však mnohem složitější než obnovení Perské říše nebo prosazení šiitských idejí. Írán si uvědomuje, že je izolovaný a je odkázán sám na sebe při řešení své národní bezpečnosti. Íránská psychika je od 80. let, kdy proběhla válka s Irákem, dodnes silně zasažena a ovlivňuje jeho strategie. V důsledku toho je hlavním íránským cílem snaha nedopustit, aby se podobný útok v budoucnu opakoval.

Z hlediska své bezpečnosti si Írán rozdělil státy ve svém okolí do dvou kategorií. První kategorii tvoří silné státy, tzn. jeho konkurenti, které ohrožují Írán přímo a které je potřeba vyvažovat. Druhou kategorií představují slabé státy, které Írán ohrožují nepřímo a kterým musí Írán zabránit v tom, aby příliš zeslábly a umožnily státům z první kategorie uplatnit nad nimi svůj vliv, čímž by silné státy posílily a mohly v regionální rovnováze moci převážit (Esfandiary – Tabatabai 2016: 159–160). Proto se Írán angažuje v Jemenu, přestože není jeho prioritní oblastí zájmu a nejedná se o stát, který by jej mohl napadnout či jakkoliv přímo ohrozit.

Na následujících řádcích najdeme některé další faktory, které zdůvodňují působnost Íránu v Jemenu a které naopak vysvětlují, proč je jeho angažovanost do velké míry omezená.

Faktory, které vedou ke zvýšení íránského zájmu o zapojení do konfliktu

To, co z nestabilního a chudého Jemenu dělá v regionální geopolitice významného aktéra, je jeho strategická poloha. Jemen leží na pobřeží Adenského zálivu a „střeží“ úžinu Bab-al-Mandab, kudy každodenně prochází miliony barelů ropy z Perského zálivu směrem na Západ. Kdyby tedy Jemen spadl do íránské sféry vlivu, Írán by mohl ovládat kromě Hormuzského průlivu i Bab-al-Mandab a měl by přístup k Rudému moři, což by mu umožnilo získat větší vliv a kontrolu nad Izraelem. Díky tomu by posílila jím deklarovaná role ochránce Palestiny, potažmo všech muslimů.

Velmi silným faktorem se zdá být ideová dimenze. Obrovskou výhodou v případě získání kontroly nad Jemenem by pro Írán bylo vytvoření jakési šíitské osy, což je jedna z hlavních obav monarchií Perského zálivu. Kdyby se to Íránu skutečně podařilo, mohlo by to vést k prohloubení sektářských konfliktů uvnitř jednotlivých států. Nejvíce ohrožený je Bahrajn, jehož populaci tvoří 75 % šiitů, přestože vládnoucí dynastie je sunnitská. Saúdská Arábie má na svém území dvě kompaktní šíitské skupiny, z nichž jedna obývá oblast na hranicích s Jemenem (Munteanu 2015: 59–60).

S šíitskou osou souvisí i tzv. osa odporu, která představuje antizápadní a antiizraelskou alianci mezi Íránem, assadovskou Sýrií a Hizballáhem. Írán si však v kontextu současné syrské krize uvědomuje nebezpečí ztráty Sýrie jako spojence, proto má zájem být přítomen v Jemenu. Pomineme-li ideovou spřízněnost, Jemen jako spojenec by byl pro Írán výhodný v mnoha ohledech, ať už se jedná o zpravodajské služby, distribuční síť pro dodávky zbraní na Blízkém východě a v oblasti rohu Afriky, strategickou polohu v případné konfrontaci s Izraelem nebo Saúdskou Arábií atd. (Terrill 2014: 431).

Co se ideových faktorů týče, Hútiové jsou inspirováni íránskou islámskou revolucí a jsou protizápadní a protisaúdští (Pradhan 2017: 76). Arabské jaro jako takové se Íránu osobně dotklo, neboť zatímco pro Západ a arabské masy je arabské jaro hnutím za více svobod a za politická a sociální práva, Írán jej považuje za vzestup islámského řádu. Pád proamerických diktatur a přesvědčení o islámském charakteru arabského jara posílily nejen íránský vliv v regionu, ale rovněž jeho sebevědomí a víru v sebe sama jakožto náboženského vůdce regionu (Zweiri 2016: 9). Faktem však zůstává, že žádný z významných opozičních vůdců během arabského jara nepotvrdil inspiraci Íránem a naopak se od něj většinou distancují (Terrill 2014: 430–431). Nicméně podle tvrzení Hútíů by se jemenská zahraniční politika, kdyby se dostali k vládě, orientovala na Írán. Dále by výrazně prosazovali vyřešení izrealsko-palestinského problému a zaměřili se více na potlačení extremistických sunnitských hnutí, jako je AQAP a Islámský stát. Kdyby se tedy Hútiové dostali trvale k moci, mohli by vytvořit šíitský stát

s antizápadní, antiizraelskou a antisáúdskou zahraniční politikou, což by pro Írán znamenalo značnou výhodu (Stille 2017: 124).

To hlavní, co spojuje Írán a Hútíe, je fakt, že Hútíové ostře vystupují proti USA, Saúdské Arábii a regionálnímu statu quo, nikoliv příslušnost k šíitskému islámu. Zatímco v Íránu je isná ašaríja, neboli dvanáctníci, což je dominantní šíitské hnutí, Hútíové jsou zajdovci. Neexistuje mezi nimi tedy přímé náboženské spříznění (Juneau 2016: 659–660), navíc v praktické rovině je zajdíja více podobná sunnitskému islámu (Arraf 2017: 10)⁶.

Za další faktor, který přispívá k zapojení Íránu do jemenského konfliktu, je sebenaplňující se proroctví. Léta panovalo přesvědčení, že jsou Hútíové pravou rukou Íránu, přičemž tento tlak mohl mít na Írán určitý vliv. Navíc když se okolní státy spojily a podpořily vojensky i ekonomicky Sálihovu, a později Hádího vládu, způsobily, že se Hútíové obrátili na vnějšího aktéra, který by je podpořil. Je paradoxní, že se Saúdská Arábie snažila svou intervencí omezit vliv Íránu v Jemenu, ale tato intervence naopak způsobila nárůst íránské podpory Hútíů (Juneau 2016: 659–660).

Faktory, které limitují Írán v zapojení do konfliktu

Hlavním důvodem omezené podpory Íránu je fakt, že Jemen není na seznamu priorit íránské zahraniční politiky. Mezi prioritní země Íránu patří především Irák, Sýrie a Libanon, nikoliv Jemen. Kdyby se Írán výrazněji zapojil v Jemenu, investoval by méně do svých skutečně prioritních zemí a hrozilo by mu riziko ztráty vlivu v těchto zemích (Juneau 658–659). Dá se říci, že Sýrie je pro Írán důležitá z existenčního hlediska, zatímco Jemen je pouze příležitostí k provokování Saúdské Arábie. I když se zde tedy Írán neangažuje tolik jako

⁶ To je zajímavý aspekt jemenského konfliktu, neboť od roku 2014 silně zesílila sektářská rétorika a tendence charakterizovat konflikt prostřednictvím náboženské dimenze, nicméně uchyluje se k tomu téměř výhradně pouze Saúdská Arábie, zatímco Írán se nechal slyšet, že je ochotný podporovat i sunnitská hnutí, pokud je mu ideově v určitých aspektech blízké (příkladem je protiizraelský Hamás).

v Sýrii anebo v Iráku, zůstává Jemen poměrně levnou cestou k oslabení Saúdské Arábie a „nabourání“ jejího sebevědomí (Dalton 2017b: 4–5).

Výše jsem psala, že hlavním íránským zájmem je zajistit, aby nedošlo k podobně ničivému konfliktu, jaký se odehrál v 80. letech mezi ním a Irákem, a proto se Írán angažuje v Jemenu. Ten samý faktor je zároveň důvodem, proč je jeho působení omezené, neboť Írán si uvědomuje, že Jemen je hlavním zdrojem bezpečnostních obav Saúdské Arábie, takže výrazná a přímá vojenská podpora Hútíů by mohla vést k otevřené konfrontaci se Saúdskou Arábií, čemuž se chce Írán vyhnout. Proto dospěl k názoru, že zatímco omezená podpora může přinést sice nepatrné, ale zajímavé přínosy, náklady při významné investici by převážily potenciální zisky (Juneau 2016: 647–648). Aby byl Írán schopný reálně ovlivňovat situaci v Jemenu, musel by vynaložit obrovské množství prostředků vzhledem k tomu, že je současný Jemen velmi nestabilní a na pokraji rozpadu.

Jedním z faktorů íránské zdrženlivosti je normalizace vztahů se Západem, na kterou se Írán v posledních letech zaměřoval. Zlepšení vztahů má strategický význam pro hospodářské oživení Íránu, proto nechce riskovat zhroucení tohoto procesu (Świętek 2017: 97–98). Zásadní událostí tohoto procesu bylo přijetí jaderné dohody, tzv. JCPOA,⁷ která může znamenat nárůst íránského vlivu v regionu a ve výsledku i větší zapojení do války v Jemenu, čehož se ostatní státy v regionu, včetně Saúdské Arábie, obávají. Tím, že se do Íránu v důsledku zrušených sankcí dostanou desítky miliard dolarů a dojde k ukončení jeho mezinárodní izolace, zvýší svou ekonomickou kapacitu, což mu umožní modernizovat armádu, investovat více finančních prostředků do svých spojenců a rozšiřovat svůj regionální vliv (Einhorn – Nephew 2016: vi).

⁷ V roce 2015 byla ve Vídni uzavřena přelomová dohoda o íránském jaderném programu. Tzv. Společný komplexní akční plán (JCPOA) je výsledkem jednání mezi Íránem a zeměmi P5 + 1 (stálí členové Rady bezpečnosti + Německo). V rámci této dohody se Írán zavazuje minimálně na příštích deset let omezit jaderný program a přepracovat plánovaný jaderný reaktor na výrobu plutonia tak, aby se eliminovala schopnost vyrábět materiál pro jaderné zbraně. Výměnou za to bylo dohodnuto pozastavení, či úplně zrušení všech sankcí proti Íránu (Einhorn – Nephew 2016: v).

Zdá se, že ani pro Hútíe není otevřená podpora Íránu výhodná, neboť kdyby se zcela jasně navázali na Írán a potvrdili tím obavy Saúdské Arábie, mohlo by to znamenat dlouhotrvající válku se Saúdskou Arábií a jejími spojenci. Pokud chtějí Hútíové ukončit občanskou válku v Jemenu co nejrychleji, musí si držet určitý odstup od íránské moci (Zimmerman 2016).

5. Hizballáh

Hizballáh je považován za nejsilnějšího a nejvěrnějšího spojence Íránu na Blízkém východě. Oba aktéři se navzájem doplňují – pro perský národ v převážně arabském regionu je výhodné mít arabsky mluvící spojence, kteří mají lepší přístup do regionu Rudého moře. Pro Hizballáh znamená spojenectví s Íránem peníze, zbraně a technologie (Hubbard 2017). Pár dní poté, co Írán podepsal ve Vídni JCPOA, Hassan Nasralláh, který je v čele Hizballáhu, prohlásil, že Írán financoval své spojence i během sankcí, takže nyní bude schopen je podpořit ještě více. Podle jeho slov je mezi Íránem a Hizballáhem vztah založený na ideologických základech, které stojí před politickými zájmy. Hizballáh je pro Írán víc než jen spojencem, jejich vztah je podle slov jednoho z představitelů Hizballáhu podobný vztahu mezi otcem a synem (Levitt 2016: 1). Proto není překvapivé, že Hizballáh sehrává důležitou roli ve všech státech, v nichž má Írán určité zájmy, včetně Jemenu.

Hizballáh po dobu své existence nabyl zkušenosti v oblasti výcviku a řízení vojáků a ovládání zbrojních systémů, které jsou součástí konvenčních armád – letecké síly, obrněná vozidla, zpravodajství, drony atd. Zvláště po arabském jaru začal růst vliv Hizballáhu a jeho síla. Jeho rostoucí síla přispěla k prudkému nárůstu regionálního napětí, a Hizballáh se tak dočkal silné kritiky zejména ze strany Izraele a Saúdské Arábie, která obviňuje Hizballáh z jeho vojenské role v Jemenu a z toho, že se zde snaží replikovat svou strategii ze Sýrie a Iráku (Bassam – Perry 2017).

5.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje

Charakter a míra zapojení Hizballáhu do jemenské války jsou podobně nejasné jako v případě Íránu. Hizballáh sice veřejně vyjádřil svou podporu Hútíům, nicméně odmítl přiznat, že by se jeho vojáci zapojili do konfliktu. Na druhou stranu jeden z velitelů Hizballáhu pod pseudonymem Abu Abbas v jednom rozhovoru prohlásil, že poté, co Hizballáh skončí se Sýrií, začne s Jemenem. Z rozhovoru rovněž vyplynulo, že Hizballáh už je v Jemenu dávno přítomný a je připraven v budoucnu vypálit rakety na Saúdskou Arábii (Amarasingam – Corbeil 2016).

Podle mnohých tvrzení jeho podpora spočívá zejména ve výcviku hútíjských bojovníků. Bývalý jemenský šéf národní bezpečnosti Ali Alahmadi prohlásil, že Hútíové začali přijímat vojenský výcvik v Libanonu již v roce 2010 a že v roce 2012 byli zatčeni dva pracovníci Hizballáhu. Podle Alahmadiho byli posláni zpět do Libanonu se vzkazem pro své vůdce, aby se Hizballáh přestal vměšovat do jemenských záležitostí (Hubbard 2017). Podle slov jednoho z velitelů Hizballáhu hútíjské hnutí a Hizballáh v posledních deseti letech společně trénovaly – nejprve v Íránu, později byli Hútíové cvičeni i přímo na území Jemenu (Levitt 2016: 2). Na činnost Hizballáhu v Jemenu dohlíží Khalil Harb, bývalý velitel zvláštních operací a poradce Nasralláha. Řídí převod finančních prostředků do Jemenu a často cestuje do Teheránu kvůli koordinaci aktivit Hizballáhu s íránskými cíly. Pověření Harba Jemenem vypovídá o tom, že má jemenská válka pro Hizballáh nezanedbatelný význam, neboť se jedná o zkušeného odborníka v oblasti zvláštních operací a školení vojáků.

Dalším významným člověkem, který Hizballáh vyslal do Jemenu, je Abu Ali Tabtabai, což je jeden ze starších velitelů Hizballáhu, který dříve působil v Sýrii. Do Jemenu byl poslán proto, aby zdokonalil výcvikový program pro Hútíe, který údajně zahrnuje taktiky partyzánů (Levitt 2016: 6). Přítomnost Hizballáhu v Jemenu však nebyla oficiálně potvrzena od představitelů této organizace (Blanford 2017: 10) a Hizballáh nadále popírá, že by posílal do Jemenu zbraně,

či byl dokonce přímo zapojený do konfliktu. Netají se však svou politickou a morální podporou Hútiů (Bassam – Perry 2017).

Kromě výcviku Hútiů je rovněž zmiňováno zapojení Hizballáhu do transhraničních útoků na Saúdskou Arábii. Jeden z velitelů Hizballáhu během rozhovoru s Jane's v roce 2016 prohlásil, že u Hútiů je problematický fakt, že jsou v používání některých zbraní a technik nezkušení. Podle jeho slov raketové útoky a různé speciální operace jsou uskutečňovány Hizballáhem (Jane's Military & Security Assessments Intelligence Centre 2017: 6–7). Na druhou stranu Nasralláh ve svém oficiálním projevu popřel, že je Hizballáh zodpovědný za odpálení balistické rakety na Saúdskou Arábii v roce 2017 nebo jakékoliv jiné rakety, které byla vystřelena (Bassam – Francis 2017).

5.2 Motivy, zájmy a cíle

Vzhledem k tomu, že je Hizballáh nejsilnější arabskou šíitskou silou v regionu, považuje sám sebe za ochránce šíitských menšin na celém Blízkém východě – zejména proti sunnitskému džihádu. Abbas ve svém rozhovoru hovoří o tom, že Saúdská Arábie využívá chudoby a neinformovanosti lidí k tomu, aby jim vymývala mozky wahhábismem. Saúdská Arábie se vůbec nezaměřuje na Izrael, který je společným nepřítelem všech Arabů, zaměřuje se podle něj pouze na svou nenávisť vůči šíitům.

Státy GCC prohlásily Hizballáh za teroristickou organizaci. Na jeho působnost v Iráku, Sýrii nebo Libanonu to pravděpodobně nebude mít žádný vliv, nicméně bude mnohem obtížnější působit na Arabském poloostrově, a tím pádem i v Jemenu. Došlo k deportaci řady jednotlivců například v Spojených arabských emirátech nebo Bahrajnu kvůli údajným vazbám na Hizballáh. Podle Abbase to však Hizballáh neodradí v jeho cílech. Hizballáh naopak může ve spolupráci s Íránem v budoucnu zdvojnásobit svou pomoc Hútiům (Amarasingam – Corbeil 2016).

Ačkoliv je skutečný rozsah podpory Hútiů nejasný, odhaduje se, že vliv Hizballáhu na průběh konfliktu je zanedbatelný. Zásadní prioritu pro Hizballáh představuje boj proti Izraeli, ačkoliv v důsledku silné provázanosti s Íránem se v posledním desetiletí jeho úloha v regionu rozšířila na projekci íránské moci a podporu íránských zájmů v jeho mocenském vyvažování se Saúdskou Arábií (Blanford 2017: 13). Tato širší regionální úloha Hizballáhu je – na rozdíl od arabsko-izraelského pnutí – výrazně spjatá s íránskými ambicemi než se samotnými zájmy organizace (Blanford 2017: 20). A přestože se do této doby jednalo zejména o Sýrii a Irák, Nasralláh naznačil, že vzhledem k tomu, že Islámský stát byl v Iráku poražen, mohl by odtamtud stáhnout své muže a nasadit je někam jinde, kde budou potřeba, takže by mohlo dojít na posílení role Hizballáhu v jemenském konfliktu (Bassam – Perry 2017).

Akteři podporující Hádího vládu

6. Saúdská Arábie

Na rozdíl od Íránu patří Jemen mezi prioritní zájmy Saúdské Arábie. Vzhledem k tomu, že Saúdská Arábie sdílí s Jemenem svou jižní hranici, vnitropolitická situace Jemenu se jí výrazně dotýká. Nestabilní Jemen je zdrojem ohrožení její národní bezpečnosti, proto do jeho vnitřních záležitostí zasahovala ještě před jeho sjednocením v 90. letech tím, že si pěstovala rozsáhlou síť vazeb s vlivnými rodinami. To jí umožnilo udržet si přehled o jemenských záležitostech.

Saúdská politika vůči Jemenu byla tradičně motivována snahou udržet Jemen relativně stabilní, takže investovala velké množství prostředků do udržení režimu a elit, výměnou za politický vliv a šíření wahhábismu a salafíji. Obzvláště výhodná pro Saúdskou Arábii byla finanční závislost Jemenu, která jí usnadňovala prosazování vlastních zájmů v Jemenu.

Není tedy překvapivé, že když vypuklo arabské jaro, Saúdská Arábie se výrazně angažovala v jemenských záležitostech. Zpočátku byla její intervence omezena jen na politické rady, ekonomickou pomoc a diplomatické úsilí, po obsazení San'a Hútíi sáhla po vojenské intervenci (Pradhan 2017: 70–73), která začala na konci března 2015 záhy poté, co prezident Hádí uprchl do Rijádu a požádal státy GCC o pomoc. Saúdská Arábie jednoznačně vyjádřila podporu Hádímu, zmobilizovala síly členů koalice a zahájila intenzivní leteckou kampaň (Ferro – Ruys 2016: 61). Jak už bylo řečeno v kapitole věnující se Íránu, Hádího vláda je v podstatě odkázaná na pomoc saúdské koalice na rozdíl od Hútíů, kteří jsou do velké míry nezávislí a vojensky soběstační (Juneau 2016: 662).

Saúdská operace v Jemenu je pokračováním militaristické a více nezávislé zahraniční politiky, kterou zahájil Abd Alláh bin Abd al-Azíz, bývalý saúdský král. Tradičními nástroji do té doby byly diplomacie, peníze a náboženství. Během poslední dekády však Saúdská Arábie začala čím dál víc používat

vojenskou sílu. V královské rodině se kvůli tomu vyprofilovaly dvě skupiny, z nichž jedna zastává tradiční přístup k zahraniční politice (spíše starší generace) a druhá podporuje aktivní zahraniční politiku se silným důrazem na vojenskou oblast (spíše mladší generace v čele s korunním princem). Intervence v Jemenu naznačuje, že mladá generace má v současné Saúdské Arábii větší vliv na zahraniční politiku (Stenslie 2015: 3).

6.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje

Saúdská Arábie v jemenském konfliktu využívá široké spektrum nástrojů od diplomatického úsilí přes politickou podporu Hádího vlády až po leteckou kampaň. Podobně jako u Íránu bych se ráda zaměřila na vojenskou a ekonomickou dimenzi, které mají zásadní vliv na průběh konfliktu. V souvislosti s vojenskou dimenzí se budu rovněž zabývat humanitární dimenzí konfliktu, která je do velké míry důsledkem saúdských akcí v Jemenu a která podryvá jeden z deklarovaných saúdských zájmů, jímž je ochrana civilního obyvatelstva. Nutno podotknout, že v kapitole věnující se Íránu byla tato dimenze opomenuta, neboť Írán není do konfliktu vojensky přímo zapojen, a proto se přímo nepodílí na civilních ztrátách a humanitární krizi.

Vojenská dimenze

Saúdská Arábie disponuje jednou z nejmodernějších a nejlépe vybavených armád na světě, za poslední roky navíc její výdaje na zbrojení rapidně vzrostly – v roce 2015 se umístila na třetím místě ve vojenských výdajích za USA a Čínou (Hill – Shiban 2016: 4). Podle údajů SIPRI byla v letech 2015 a 2016 druhým největším dovozcem zbraní, přičemž od roku 2012 se dovoz zbraní zvýšil o více než 200 %. Nejvíce zbraní nakupuje od USA, které jí poskytují vysoce pokročilé zbraně. Zejména saúdské letectvo je vybaveno těmi nejmodernějšími a nejpokročilejšími zbraňovými systémy.

Přesto však saúdská armáda není účinná a nepředstavuje pro svého největšího konkurenta – Írán – velkou hrozbu, neboť není zkušená a má vážné nedostatky.

Prvním takovým nedostatkem je fakt, že saúdský arzenál není vhodný pro vedení proxy válek, do kterých se zapojuje, ale pro vedení velkých konvenčních válek. Její selhání jde dobře vidět právě v Jemenu, kde saúdské moderní armádě čelí podstatně hůře vybavení Hútiové, nicméně po třech letech války jsou stále aktivní a ovládají jemenské hlavní město. Navíc jsou Hútiové schopní uskutečňovat přeshraniční útoky na saúdské území a na saúdské námořnictvo.

Druhou velkou slabinu saúdské armády představují její pozemní jednotky, které nemají žádné zkušenosti s podobnými akcemi, nejsou dostatečně trénovány na to, aby úspěšně vykonávaly velké operace a v Jemenu by pravděpodobně saúdské koalici spíše uškodily. Proto je Saúdská Arábie v rámci intervence v Jemenu nevyužívá a spoléhá se téměř výhradně na leteckou kampaň, která však – jak ukazují výsledky posledních let – na dobře vyškolené a zkušené hútíjské milice nestačí (Brimelow 2017). Saúdské letecké útoky tudíž nepřinášejí očekávané výsledky a válka stagnuje (Świętek 2017: 97). Důsledkem toho je oslabování saúdské autority a nespokojenost ostatních členů koalice, protože do války investují ohromné náklady a výsledky nejsou zdaleka takové, jaké se na počátku kampaně předvíдалy. Rostoucí napětí a nesoudržnost v rámci koalice vede k oslabování proti-hútíjského bloku, což může být ku prospěchu Hútíů, popřípadě i samotného Íránu (Esfandiary – Tabatabai 2016: 163).

Přesto saúdská intervence měla určité úspěchy – zejména se jí podařilo vytlačit Hútíe z jižní části území (což byla však z větší části zásluha Spojených arabských emirátů) a odříznout své protivníky od dodávek zbraní a dalších materiálních zásilek díky letecké a námořní blokadě. Shrnutí úspěchů bychom mohli nalézt ve zprávě Ministerstva zahraničních věcí Saúdské Arábie, nicméně tato zpráva působí značně zkresleně a přehnaně.

Podle této zprávy se Saúdské Arábii (a koaličním státům) podařilo zadržet rozšiřování íránského vlivu na Arabském poloostrově a zabránit mu v přeměně Jemenu na svůj zastupitelský stát. Dále se jí podařilo zastavit Hútíe při jejich pokusu dobýt celý Jemen, zabránila dobytí Adenu a legitimní vláda díky ní

získala kontrolu nad více než 85 % jemenského území. Dalším deklarovaným úspěchem je snížení agrese vůči civilnímu obyvatelstvu, neboť Hútíové zabíjeli civilisty a používali dětské vojáky. S tím souvisí i humanitární spolupráce – Saúdská Arábie je schopná distribuovat humanitární pomoc, aby zmírnila utrpení obyvatel, které způsobili Hútíové. Dále se v tomto dokumentu píše, že došlo ke snížení hrozby AQAP a Islámského státu. V neposlední řadě je zde uvedeno, že Saúdská Arábie pracovala na pokojné tranzici politického systému a nadále usiluje o mírové řešení. Saúdská Arábie věří, a v dokumentu je to explicitně uvedeno, že bez ní by měl konflikt katastrofální důsledky pro regionální i mezinárodní bezpečnost (Ministry of Foreign Affairs of Kingdom of Saudi Arabia 2017: 9).

Většina z těchto bodů je buď silně nadhodnocena a zkreslena, či naprosto kontroverzní. Například saúdské koalici se sice povedlo vytlačit Hútíe z některých částí území, nicméně tvrzení, že Hádího vláda nyní ovládá 85 % území je přehnané (viz příloha č. 4). Co se týče úspěchu týkajícího se Íránu, z toho, co bylo napsáno v kapitole 3, je nejisté, jak velký vliv má Írán v Jemenu, nicméně vyplývá z ní, že jeho zájem angažovat se v jemenském konfliktu není příliš velký a mezi současné íránské priority nepatří učinit z Jemenu svůj zastupitelský stát. Velmi kontroverzní jsou body týkající se mírového řešení, ochrany civilistů a humanitární spolupráce, o čemž se můžeme dočíst na následujících řádcích.

Humanitární dimenze

Saúdská intervence měla na Jemen fatální ekonomické, společenské a zejména humanitární důsledky. Odhaduje se, že přibližně 80 % Jemenců potřebuje humanitární pomoc. Kvůli válce byly narušeny dopravní a distribuční sítě, což způsobilo nedostatek pohonných hmot, potravin, vodních systémů zahrnujících zejména pitnou vodu a sanitační zařízení (Al-Madhaji – Al-Muslimi – Sidahmed 2015: 4). Více než 15 milionů obyvatel, tj. více než dvě třetiny jemenské populace, nemá přístup k čisté pitné vodě a bezpečné sanitaci (Elayah –

Mohamed – Schuplen 2017: 1). Už před válkou měl Jemen problémy s akutním nedostatkem vody, neboť se jedná o velmi suchou oblast, nicméně válka stav výrazně zhoršuje. Například v únoru 2016 saúdská letadla zničila vodní nádrž, která obsahovala pitnou vodu pro 30 tisíc lidí (Elayah – Mohamed – Schuplen 2017: 5).

Dále došlo k rozpadu zdravotního systému v některých částech země. Výrazně postižen je zejména Aden. Saúdská koalice bývá často kritizována za to, že útočí na zdravotnická zařízení. Například v srpnu roku 2016 byla zasažena nemocnice Abs a mezi mrtvými byl i jeden humanitární pracovník organizace Lékaři bez hranic. Tato nemocnice byla už čtvrtou zasaženou nemocnicí, s níž spolupracují Lékaři bez hranic. Výsledkem toho bylo, že organizace byla nucena evakuovat své zaměstnance ze šesti nemocnic v severním Jemenu (Berkon 2017: 17). V důsledku nedostatku zdravotní péče Jemen sužují epidemie. Obzvláště akutní je epidemie cholery (Al-Madhaji – Al-Muslimi – Sidahmed 2015: 4).

Podle panelu expertů v OSN většina saúdských útoků za poslední dva roky nesměřovala na legitimní vojenské cíle, nýbrž na civilisty či na infrastrukturu (Siddiqa 2017: 3). V dubnu 2015 například letecké síly Saúdské Arábie zaútočily na letiště v San'á, poškodily přistávací dráhu, několik osobních letadel a letištní budovy. Koalice toto letiště bombardovala proto, že iránské letadlo ignorovalo příkazy k odletu z jemenského hlavního města – jednalo se tedy o preventivní bombardování, aby nedošlo k přistání tohoto letadla. Íránská zpravodajská agentura uvedla, že letadlo dopravovalo do Jemenu humanitární pomoc (Ghobari – Mukhashaf 2015). Jemenská letiště jsou zásadní z hlediska poskytování humanitární pomoci – bez přístupu k letištním nejsou organizace schopny dopravit na místo svůj personál, dodávky léků atd. Proto OSN apelovala na saúdskou koalici, aby přestala útočit na jemenská letiště a přístavy, aby humanitární pracovníci mohli pomoci lidem postiženým konfliktem. K zastavení útoků však nedošlo a byly hlášeny další cílené útoky na infrastrukturu a zdravotnická zařízení (UN 2016: 185–186). Humanitární situaci nezhoršují pouze saúdské letecké útoky, během nichž bylo zabito více než 10 tisíc osob, nýbrž i letecká

a námořní blokáda jsou vážnými překážkami pro poskytování humanitární pomoci.

Paradoxem je, že Saúdská Arábie prohlašuje ochranu civilistů za svou prioritu a zároveň sama sebe označuje za největšího poskytovatele humanitární pomoci v Jemenu. Co se týče poškozování civilistů, vytvořila Skupinu pro posuzování incidentů (JIAT) a pověřila ji prověřováním tvrzení o násilí na civilistech ze strany koaličních sil (Ministry of Foreign Affairs of Kingdom of Saudi Arabia 2017: 45). JIAT je formálně nezávislá, nicméně její prohlášení jsou silně ve prospěch Saúdské Arábie. V roce 2017 prohlásila, že z 15 vyšetřovaných incidentů, objevila chybné kroky pouze u třech z nich. Ospravedlněním pro letecké útoky v roce 2015, které zasáhly civilní budovy, bylo, že se jednalo o technické závady v letadlech. Když na začátku roku 2016 bylo zasaženo ambulanční vozidlo, v němž umřel i pracovník Lékařů bez hranic, JIAT prohlásila, že vozidlo bylo špatně označeno (Kalin – King 2017).

Ekonomická dimenze

Ekonomická dimenze je silnou stránkou Saúdské Arábie, neboť disponuje ohromnou ekonomickou mocí, která do jisté míry dokáže vyvážit její nedostatečnou vojenskou sílu. Nicméně podle Ekşiho válka v Jemenu ukázala, že Saúdská Arábie nemá dostatečnou kapacitu na to, aby se mohla stát regionálním hegemonem. Její ekonomická síla jí může zajistit přežití, ale bez odpovídající vojenské síly nemůže usilovat o dominanci (Ekşi 2017: 134–135).

Podobně jako Írán Saúdská Arábie nikdy nezveřejnila, kolik skutečně investovala do války v Jemenu. Organizace Brookings v roce 2017 napsala, že jemenská válka stojí Saúdskou Arábii nejméně 5–6 miliard dolarů měsíčně (Riedel 2017). Z toho, co bylo napsáno v předchozích odstavcích, vyplývá, že velká část saúdských financí týkajících se války v Jemenu směřuje do vojenských akcí a určitá částka je poskytována v rámci humanitární spolupráce. Zajímavým aspektem využívání ekonomické síly ke zlepšení svých výsledků v jemenském

konfliktu je kupování spojenců. Konkrétně se jedná o státy nacházející se v rohu Afriky.

Dlouhou dobu byla Saúdská Arábie v tomto regionu nepřítomna, nicméně po vypuknutí arabského jara a zejména pozdější jemenské války oživila svůj zájem o roh Afriky, protože vnímala přítomnost Íránu v tomto regionu jako hrozbu pro vlastní bezpečnost. Írán zde začal navazovat hlubší vztahy od 90. let, čímž si vynahrazoval svou izolovanost na Blízkém východě.

V souvislosti s jemenskou válkou se Saúdská Arábie obává toho, že Írán využije roh Afriky k zásobování Hútíů zbraněmi. Od roku 2016 tedy můžeme zaznamenat nárůst saúdských aktivit v tomto regionu s cílem přetáhnout íránské spojence na svou stranu. U většiny států se jí to skutečně podařilo. Například Súdán byl dlouholetým spojencem Íránu, nicméně v současné době je členem saúdské koalice, a zúčastnil se tudíž vojenské intervence v Jemenu. Saúdská Arábie na odlákání íránských spojenců využívá zdrojů své ekonomické síly – odměnou Súdánu za vyslání vojenských jednotek do Jemenu byla jedna miliarda dolarů (Manjang 2017: 53–55).

6.2 Motivy, zájmy a cíle

Pro lepší orientaci jsem saúdské motivy a cíle rozdělila do dvou kategorií, z nichž první zahrnuje obavy a druhá potenciální zisky.

Obavy

Saúdská Arábie vnímá Hútíe jako prodlouženou ruku Íránu v Jemenu, proto, když obsadili hlavní město a zmocnili se těžkých zbraní, vnímala to jako bezpečnostní hrozbu pro svůj vlastní stát (Pradhan 2017: 71). Podle Saúdské Arábie tedy byla vojenská intervence nevyhnutelná a nezbytná k udržení národní a regionální bezpečnosti. Při snaze legitimizovat intervenci prostřednictvím Charty OSN Saúdská Arábie odkazovala na hútíjské útoky na její území v roce 2009. Operace Rozhodující bouře tedy byla považována za preventivní válku v očekávání opakující se hútíjské agrese (Abdullah 2015: 4).

Saúdská Arábie má obrovský strach z náboženské příslušnosti Hútíů. Protože patří mezi šíitskou větev islámu, v Saúdské Arábii panuje přesvědčení, že jsou řízeni Teheránem. Je paradoxní, že svými obavami z šíitského islámu je to právě Saúdská Arábie, kdo obohacuje konflikt o náboženskou rovinu. Hútíové sice přiznávají, že sympatizují s antizápadním postojem Íránu, nicméně poukazují na rozdíly mezi jejich náboženskými přesvědčeními (International Crisis Group 2016: 11–12). Nasir Mohamed Ali přístup Saúdské Arábie kritizuje a tvrdí, že si sama komplikuje situaci a znemožňuje vítězství. Hútíové se vymezili prostřednictvím svých politických požadavků, nikoliv prostřednictvím víry, jak tvrdí Saúdská Arábie (Ali 2015: 321). Saúdská Arábie však v náboženské příslušnosti Hútíů vidí hrozbu, neboť – jak už bylo řečeno – na jejím území žijí dvě šíitské skupiny, z nichž jedna hraničí se severním Jemenem, který obývají právě Hútíové (Munteanu 2015: 60). Podle Saúdské Arábie tedy hrozí nebezpečí proniknutí íránského vlivu na její vlastní území a tím i destabilizace její vnitropolitické situace.

Z toho, co již bylo napsáno, je patrné, že hlavním zdrojem obav (a tím pádem motivem pro vojenskou intervenci v Jemenu), je Írán. Jedná se patrně o nejčastěji používanou interpretaci jemenského konfliktu, která spočívá v tom, že Hútíové jsou nástrojem íránské zahraniční politiky a Saúdská Arábie věří, že bojuje v zástupném konfliktu proti svému regionálnímu rivalovi.

Świętek o této situaci hovoří jako o pasti velké strategie, což znamená, že saúdská strategie je výsledkem jejich nesprávných představ a nebere v potaz vnitropolitické podmínky a samostatné zájmy Hútíů. Sleduje strategii namířenou proti konkurenční mocnosti a nevnímá konflikt jako lokálně podmíněný, ale jako regionální. Tím, že Hútíové definovala jako prostředníky svého soupeře, získala důvod vstoupit do konfliktu. Nicméně kapitola věnovaná roli Íránu ukazuje, že Hútíové ve skutečnosti nejsou kontrolováni a řízeni Íránem, takže nedostatečné pochopení charakteru a podmínek jemenského konfliktu znemožňuje Saúdské Arábii zvítězit v něm (Świętek 2017: 95–97).

Saúdská Arábie se však chová podle logiky rovnováhy moci, tím pádem je nucena brát v potaz potenciální hrozbu ovládnutí Jemenu Íránem, i když ta hrozba možná není skutečná. Kdyby ji totiž ignorovala a Írán by mocenského vakua v Jemenu využil, mohlo by to mít pro Saúdskou Arábii fatální následky. Saúdská Arábie dobře ví, že Jemen je nejslabším článkem Arabského poloostrova, což z něj dělá snadnou kořist pro Írán (Esfandiary – Tabatabai 2016: 162). Proto i když byla její intervence doposud velmi drahá a vojensky a politicky nákladná, stojí ji to pravděpodobně méně, než kdyby Jemen nechala napospas svému osudu a v budoucnu musela čelit daleko větším hrozbám. Saúdská Arábie s Jemenem sdílí 1 800 km dlouhou hranici, takže kdyby někdo uplatnil kontrolu nad Jemenem, mohl by ji snadno napadnout (Huwaitin 2015: 76).

Jemen je rovněž důležitý z hlediska ekonomické bezpečnosti Saúdské Arábie. Vzhledem k jeho strategické poloze a bezprostřední blízkosti průlivu Bab-al-Mandab je pro Saúdskou Arábii nepřijatelné, aby Jemen někdo ovládl a znemožnil jí transport ropy na západní trhy (Shabaneh 2015: 3–4).

Potenciální zisky

Existuje názor, že Saúdská Arábie potřebuje Írán jako svého nepřítele, protože tím získává legitimitu jak na domácí scéně, tak v arabském světě. Saúdská Arábie se vnímá jako vůdce GCC a po oslabení Egypta po arabském jaru rovněž jako vůdce širšího sunnitského arabského světa. Úspěch v jemenské válce by toto postavení posílil a legitimizoval (Esfandiary – Tabatabai 2016: 163). S tím souvisí i saúdská domácí politika. Tváří vojenských operací v Jemenu se stal Mohamed bin Salmán, ministr obrany a od roku 2017 korunní princ Saúdské Arábie, který je velmi ambiciózní (Salisbury 2017: 36) a úspěch v jemenském konfliktu by mu zvýšil prestiž. Mnoho členů královské rodiny na jeho jmenování reagovalo negativně, neboť je příliš mladý. Je tedy pravděpodobné, že saúdský král od vojenské intervence v Jemenu očekává, že upevní pozici svého oblíbeného syna.

Rovněž existuje možnost, že saúdský král sází na nacionalismus a v intervenci vidí příležitost, jak zvýšit podporu krále, potažmo monarchie jako takové. Saúdská Arábie čelí na domácí půdě velkým výzvám – je zde široké spektrum kulturních, socioekonomických a politických zájmů a hrozba Íránu a nevraživost vůči šíitskému islámu je jedna z mála otázek, která má schopnost spojit většinu segmentů saúdské populace (Stenslie 2015: 1–2).

Jedním z potenciálních zisků a zároveň možnou motivací vést vojenskou intervenci v Jemenu je zabránění normalizace vztahů Íránu se Západem, která by vedla zaprvé k íránskému rozvoji a růstu, čemuž bránily roky sankcí a izolace, a zadruhé ke sblížení se Spojenými státy, což by vedlo k ochlazení jejich vztahu k Saúdské Arábii. Obojí by mohlo způsobit posílení íránského postavení v rámci regionu. Za saúdskou intervencí se tedy může skrývat snaha vyprovokovat Írán k silnější reakci, která by pozastavila, či úplně překazila tuto normalizaci. Taková motivace by mohla vysvětlit brutalitu saúdských útoků, v rámci nichž dochází k velkým civilním ztrátám v oblastech, kde se pohybují hůtější rebelové (Świętek 2017: 95–97).

Hlavním ziskem Saúdské Arábie ve válce by v případě úspěchu pochopitelně bylo naplnění jejích strategických zájmů, které Ministerstvo zahraničních věcí Saúdské Arábie definovalo jako: zajištění bezpečné hranice Saúdské Arábie, omezení íránských regionálních expanzionistických ambicí, boj proti terorismu a ochrana regionální bezpečnosti (Ministry of Foreign Affairs of Kingdom of Saudi Arabia 2017: 13).

7. Spojené arabské emiráty

Podle International Crisis Group jsou Spojené arabské emiráty (dále jen UAE) spolu se Saúdskou Arábií nejdůležitějšími aktéry saúdské koalice. UAE do jemenské války investují podobně jako Saúdská Arábie ohromné množství zdrojů, včetně nasazení vojenských sil (International Crisis Group 2016: 21–23).

To souvisí s výraznou militarizací zahraniční politiky UAE v posledních letech, v rámci níž podobně jako u Saúdské Arábie aktivismus UAE v regionu už nestojí pouze na penězích a diplomacii (Ragab 2017: 37–38).

Co se týče působení v jemenském konfliktu, na rozdíl od Saúdské Arábie UAE nepodporují ani tak Hádího, jako spíš jižní separatistické skupiny a hnutí (například STC) a salafisty (Ardemagni 2017: 1–2), a sledují tak své vlastní zájmy, které do určité míry limitují koaliční úspěchy a komplikují průběh války. Zde se nabízí otázka, proč jsou tedy zařazeny do kategorie států, které podporují Hádího vládu. Jedná se o zjednodušené rozdělení externích aktérů na ty, kteří podporují Hútíe, kteří podporují Hádího a kteří jsou nestranní. Přestože tedy UAE podporují jižní separatisty a shledávají Hádího nekompetentním pro výkon prezidentské funkce, stále jeho vládu uznávají jako oficiální vládu Jemenu a bojují proti Hútíům⁸. Ve zjednodušeném schématu jsem je tedy zařadila do strany konfliktu podporujícího Hádího vládu, přestože je nutné vzít na vědomí, že jejich role v konfliktu je komplikovanější.

7.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje

UAE své politické a vojenské úsilí soustřeďují na jih, zejména na Aden, kde je al-Islah slabý, zatímco Saúdové se zaměřují na sever jemenského území (International Crisis Group 2016: 23). Do Adenu vstoupily v polovině roku 2015, pomohly zabezpečit město a trénují a vybavují tamní milice. V rámci saúdské koalice tedy role UAE spočívá zejména v tom, že vedou vojenskou kampaň na jihu Jemenu, která zahrnuje i spolupráci s USA v oblasti boje proti terorismu, neboť na jihu území operuje AQAP (Salisbury 2017: 11–12).

Využívané nástroje UAE se rovněž liší, neboť zatímco Saúdská Arábie – jak bylo řečeno v předchozí kapitole – používá ve válce své letecké síly, UAE, přestože

⁸ Zde je rovněž nutné podotknout, že i AQAP a Islámský stát bojují proti Hútíům, ale nejsou zařazeny mezi státy, které podporují Hádího vládu. Je to proto, že přestože se oba aktéři podílejí na bojích proti Hútíům, jejich útoky směřují i na koaliční síly, proto není možné je zařadit ani na jednu stranu.

rovněž nasadily část svých leteckých sil, se zaměřují primárně na pozemní operace (Ardemagni 2017: 1). UAE hrají rovněž významnou roli v námořní blokádě kolem jemenského pobřeží. Naplno vstoupily do války až v srpnu 2015, kdy obohatily do té doby pouze leteckou kampaň o pozemní jednotky, které činily přibližně 3 tisíce vojáků, a obrněná vozidla (Ibish 2017: 27).

Co se vojenské síly týče, UAE se potýkají s podobným problémem jako Saúdská Arábie. Výdaje na zbrojení a import zbraní se v posledních letech výrazně zvýšily, nicméně velkým limitem je profesionalita, efektivita a zkušenosti armády (Ragab 2017: 45–48). Pro oba státy představuje vojenská intervence v Jemenu nejambicióznější vojenskou kampaň v jejich dějinách (Ibish 2017: 18). A přestože nikdy dříve neumřelo ve vojenských operacích tolik vojáků z UAE jako v Jemenu, tato úmrtí nezpůsobila odpor veřejnosti vůči intervenci.

Ke konci roku 2015 však začal zájem UAE o vojenské akce upadat spolu s omezenými úspěchy při snaze porazit Hútíe a jejich spojence. V roce 2016 ministr zahraničních věcí Anwar Gargash prohlásil, že pro UAE válka v Jemenu skončila, nakonec to však bylo vyvráceno s tím, že se UAE opětovně zavázaly k podpoře koalice a boje proti AQAP, neboť AQAP působí zejména na jihu Jemenu, kde UAE vedou vojenské operace. Začátkem roku 2016 se UAE se Spojenými státy shodly na posílení boje proti AQAP. Do dubna roku 2016 daly UAE dohromady přes 2 tisíce jemenských bojovníků zabývajících se bojem proti AQAP. Podle Michaela Knightse, specialisty na vojenské a bezpečnostní záležitosti Iráku, Íránu a arabských států Perského zálivu, tyto jednotky nakonec vzrostly na 12 tisíc (Ibish 2017: 27–28).

Mezi další nástroje patří, jak už bylo řečeno, výcvik. Po osvobození jižních provincií z područí Hútíů zde UAE vybudovaly vojenskou síť, prostřednictvím níž v současné době trénují více než 11 tisíc vojáků v provincii Hadhramaut a 14 tisíc vojáků z Adenu a sousedních provincií. Mezi tyto vojáky patří například salafisté, kteří tvoří většinu, nebo jednotky známé jako Bezpečnostní pás, které byly založené Hádího vládou v roce 2016 především proto, aby

chránily Jemen, a které velmi úzce spolupracují s UAE. Přestože tyto jednotky a další ozbrojené skupiny operující na jihu jsou formálně spojeny s vládou prezidenta Hádího, fakticky fungují mimo kontrolu vlády a zodpovídají se UAE, které tyto skupiny financují a školí. Tato podpora způsobuje vnitřní napětí a v minulosti již vedla k násilným konfrontacím s oficiální vládou. V roce 2016 se například v Adenu jednotky Bezpečnostního pásu střetly s Hádího lojalisty. Svým působením tedy UAE v Jemenu v podstatě vytvářejí nové vrstvy konfliktu (Ardemagni 2017: 2).

7.2 Motivy, zájmy a cíle

UAE sdílejí saúdské vnímání role Íránu v Jemenu, jejich priority a zájmy se však liší od těch saúdských. Na rozdíl od Saúdské Arábie nepodporují al-Islah. UAE obecně vnímají Muslimské bratrstvo jako politickou hrozbu, ať už na domácí scéně, tak v regionálním kontextu. Nelibost vůči al-Islahu může být deklarována například projevem ministra zahraničních věcí UAE, který po bitvě o Taiz oznámil, že kdyby nebylo selhání al-Islahu, Taiz už by byl osvobozen (International Crisis Group 2016: 23–24). Jedním ze strategických zájmů UAE v Jemenu je tedy snaha potlačit vliv Muslimského bratrstva v regionu (Ardemagni 2017: 3).

Hrozba íránské „imperialistické“ politiky je v oficiálním diskurzu UAE zdůrazňována v menší míře, než je tomu u Saúdské Arábie (Ragab 2017: 40). Vzhledem k tomu, že jako primární hrozbu vnímají Muslimské bratrstvo, nikoliv Írán, mají vůči Hútíům flexibilnější postoj než Saúdská Arábie. Co se například případné postkonfliktní rekonstrukce a politické tranzice týče, jsou ochotny zapojit do vládnutí i Hútíe a Sálihovy stoupence ve snaze co nejvíce omezit vliv al-Islahu (Ragab 2017: 46). To však neznamená, že by UAE nebyly znepokojeny íránskými aktivitami v arabském světě. Naopak vyjádřily obavy z působení Íránu v Jemenu, Sýrii, Iráku či Libanonu, na rozdíl od Saúdské Arábie však s Jemenem nesousedí, a nejsou tak vystaveny útokům Hútíů (Ibish 2017: 24).

Dalším ze zájmů je jejich snaha posílit v regionu svůj vojenský a námořní vliv. Není tedy náhoda, že se UAE soustředí na jižní pobřeží a jemenská obchodní města (zejména Aden a Mukalla). V souvislosti s tím je vhodné podotknout, že UAE kladou velký důraz na ochranu volného proplouvání přes Bab-al-Mandab, investují do budování vojenských základen v africkém Rohu (zejména v Eritreji a Somálsku) a využívání jemenských ostrovů pro vojenské účely (zřízení tréninkového tábora, přistávací dráhy atd.) (Ardemagni 2017: 3).

Co se posilování vojenské role v regionu týče, za hlavní motivaci můžeme považovat obavy UAE o vlastní, ale i regionální bezpečnost v důsledku oslabení tradičních regionálních mocností, jako je Irák, Sýrie a zejména Egypt. Toto oslabení způsobilo narušení stability regionu a nemožnost UAE spoléhat se na jejich vojenskou sílu. Zároveň došlo k oslabení americké vojenské role v regionu Blízkého východu, takže UAE přirozeně vyplnily spolu se Saúdskou Arábií mocenské vakuum, které se v důsledku těchto skutečností vytvořilo (Ragab 2017: 41).

UAE samy sebe považují za hlavního aktéra v jemenské válce, neboť podle nich na rozdíl od Saúdské Arábie nebo mezinárodně uznávané jemenské vlády odvádí skutečnou práci v bojích a v rekonstrukci infrastruktury. Navíc Hádí je podle nich nekompetentním vůdcem Jemenu, který zůstává v Rijádu a nemá na události v Jemenu reálně žádný vliv, takže kritizují slepou saúdskou podporu Hádího vlády (Partrick 2017).

Mnoho „jižanů“ se domnívá, že UAE se ve válce řídí primárně obchodním zájmem o přístav Aden, proto by mohly podpořit nezávislost jihu, UAE to však popírají (International Crisis Group 2016: 24). Z jejich chování (například v souvislosti s výcvikem, který byl zmíněn výše) se však dá vyvodit, že podporují větší asertivitu jihu (Salisbury 2017: 11–12).

Snaha omezit vliv al-Islahu, potažmo Muslimského bratrstva jako takového, a odklon od hlavního cíle kampaně (zastavení Hútíů) směrem k boji proti AQAP podle některých autorů (např. Peter Salisbury) způsobuje oslabení saúdské

koalice a jejích výsledků dosažených v jemenském konfliktu (Ibish 2017: 28). Na začátku roku 2018 navíc došlo k ozbrojeným povstáním bojovníků v jižním Jemenu proti Hádího vládě, které UAE podporují. Hádího vláda obvinila UAE z toho, že podpořily toto povstání, aby si prosadily svou nadvládu nad jižní částí území, a jižní separatisté jsou podle ní pouze nástrojem cizí mocenské politiky stejně jako Hútíové (Browning – Kalin 2018). Napětí mezi Saúdskou Arábií a UAE posilují rovněž saúdské obavy, že vzhledem k její zdrženlivosti vůči pozemním operacím, by UAE získaly kontrolu i nad severním územím Jemenu, které je pro Saúdskou Arábii strategické (Partrick 2017).

8. Spojené státy americké

USA jsou zapojeny do mnoha konfliktů na Blízkém východě, přičemž v Jemenu je míra jejich zapojení nejnižší. V jemenské válce USA podporují saúdskou koalici, přičemž tato podpora je omezena převážně na politickou podporu, zpravodajské služby a spolupráci v oblasti boje proti terorismu (Cordesman 2016: 4–5). Již v minulosti USA spolupracovaly se Sálihovým režimem v boji proti al-Káidě. Režim byl finančně a vojensky příliš slabý, proto Jemen obdržel od USA obrovské množství prostředků sloužících na boj proti terorismu (Pradhan 2017: 79–80). Americká role v Jemenu se tedy dá zjednodušeně rozdělit na podporu Saúdské Arábie při vojenských akcích proti Hútíům a spolupráci se Spojenými arabskými emiráty v boji proti teroristickým skupinám (zejména AQAP).

8.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje

Podpora saúdské koalice v boji proti Hútíům

Jednou z dimenzí americké role v konfliktu je diplomatické úsilí přimět strany konfliktu k jednání zprostředkovanému prostřednictvím OSN. Američtí mediátoři se opakovaně setkali se zástupci Hútíů a GPC ve snaze přesvědčit je k dialogu s Hádího vládou. Hlavní úlohu v tomto diplomatickém úsilí sehrál

bývalý ministr zahraničních věcí John Kerry. Není jasné, zda Rex Tillerson sdílí závazek svého předchůdce, neboť z některých jeho prohlášení vyplývá, že by se rád zaměřil na větší podporu vojenských akcí, nicméně USA nadále aktivně pracují na mírovém procesu (Yemen Peace Project 2017: 5).

Co se vojenské dimenze týče, USA se do konfliktu zapojily zejména nepřímo, neboť jsou předním dodavatelem zbraní Saúdské Arábie (viz příloha č. 5). Od zahájení vojenské kampaně v Jemenu USA prodaly Saúdské Arábii zbraně za více než 20 miliard dolarů. Export zbraní do států saúdské koalice představuje zhruba 25 % amerického exportu zbraní (Hill – Shiban 2016: 4). Na konci Obamova funkčního období USA nabídly Saúdské Arábii zbraně, válečné lodě, systémy protivzdušné obrany aj. za více než 115 miliard dolarů (Niarchos 2018). Dále USA podporují saúdskou leteckou kampaň tím, že koaličním leteckým silám poskytují své letecké základny v regionu a americké letecké tankery doplňující palivo letadlům saúdské koalice. Z toho důvodu je možné říci, že se americký vojenský personál podílel na leteckých útocích a USA nesou určitý podíl zodpovědnosti za civilní ztráty, které tyto útoky způsobily.

V říjnu 2016 v důsledku série saúdských leteckých náletů přišlo o život více než sto civilistů. Organizace zabývající se lidskými právy poskytly důkazy potvrzující, že použitá munice byla saúdské koalici poskytnuta Spojenými státy. Tato skutečnost přiměla Obamovu administrativu k revizi americké podpory saúdské koalice. Došlo například ke snížení počtu amerických zaměstnanců či k zastavení prodeje raket do Saúdské Arábie. Cílem těchto kroků bylo ukázat, že USA nebudou nadále podporovat koalici, pokud nedojde ke snížení počtu civilních obětí. V reakci na to byla počátkem roku 2017 vytvořena JIAT (Yemen Peace Project 2017: 8–9), která byla zmíněna v kapitole 6. Trumpova administrativa naopak naznačila, že by se americké (vojenské) zapojení do jemenského konfliktu mohlo zvýšit (Yemen Peace Project 2017: 8–9), slíbila revizi Obamovy zahraniční politiky a odmítla kritizovat Saúdskou Arábii. Faktem zůstává, že bez zahraniční pomoci, která přichází zejména ze strany USA

a Spojeného království, by pro Saúdy bylo velmi obtížné vést válku v Jemenu (Niarchos 2018).

Co se přímého vojenského zapojení týče, výjimku představuje série neúspěšných raketových útoků na USS Mason a USS Ponce v Rudém moři. Rakety sice americké válečné lodě nezasáhly, USA však reagovaly bombardováním radarových stanic na území Jemenu, z nichž tři byly zničeny (Stewart 2016a). Hútíové však popřeli, že by zaútočili na americké lodě a prohlásili, že rakety nebyly vystřeleny z území, které ovládají⁹ (Stewart 2016b). Existuje dokonce tvrzení, že tento útok měl vést k větší angažovanosti USA díky přímé konfrontaci s rebely. Tento názor podporuje fakt, že se to odehrávalo bezprostředně po ochlazení vztahů USA se Saúdskou Arábií. V říjnu roku 2016 Washington varoval Rijád, že saúdsko-americká spolupráce v bezpečnostní dimenzi není bezpodmínečná a oznámil, že podpora (která již byla snížena) bude přezkoumána. Pár dní poté došlo k útoku na USS Mason (Świętek 2017: 98–99). Spojené arabské emiráty útok na USS Mason odsoudily a prohlásily, že se Hútíové snaží ohrozit svobodné proplouvání, zvýšit regionální napětí a eskalovat konflikt (Stewart 2016b).

Významnou dimenzí americké role v Jemenu je technická pomoc a zpravodajské služby. Saúdská Arábie totiž nemá potřebná data a experty na to, aby využívala vysoce moderní zbraně, proto jí USA poskytují zpravodajské služby ze sledovacích letů nad Jemenem, aby pomohly Saúdské Arábie rozhodnout, kde a co má bombardovat (Hill – Shiban 2016: 5).

Boj proti terorismu

USA se v Jemenu vojensky aktivně podílí v boji proti AQAP. Tyto akce jsou však kontroverzní, neboť podle důkazů, které shromáždily místní a mezinárodní nevládní organizace, útoky provedené v rámci tajného programu vedly k zabití civilistů a jemenských bojovníků zapojených do boje proti AQAP. Existují

⁹ Jeff Davis, mluvčí Pentagonu, však uvedl, že rakety byly vyslány z oblasti, která spadá pod hútíjskou kontrolu (Crawford – Browne 2016).

rovněž domněnky, že americké operace proti AQAP mohou vytvářet v Jemenu příležitosti pro další extremistické skupiny, zejména Islámský stát.

Tyto operace jsou kritizované za to, že americká taktika spočívá v raketových a jiných vojenských útocích, místo aby se zaměřila na příčiny a faktory přispívající k nárůstu extremismu a násilí. Americké útoky tudíž představují hrozbu další destabilizace Jemenu, čímž přispívají k růstu vlivu militantních skupin (Yemen Peace Project 2017: 13–14). V boji proti AQAP USA hojně využívají drony, přičemž podle Long War Journal bylo do května 2016 uskutečněno 145 útoků prostřednictvím dronů, v jejichž důsledku zemřelo 735 teroristů a 105 civilistů. Velké množství jemenských občanů vnímá útoky amerických dronů negativně, čehož využívá AQAP k šíření stereotypů o americké moci a současně nabízí alternativní cestu pro jemenské občany (Pradhan 2017: 81).

V říjnu 2017 USA oznámily, že zahájily první útoky proti Islámskému státu v Jemenu. Drony v jižní provincii Al-Bayda spustily na dva výcvikové tábory přibližně 12 raket, které podle prohlášení Pentagonu zabily desítky představitelů Islámského státu (Browning 2017).

8.2 Motivy, zájmy a cíle

Deklarovaným zájmem USA v jemenském konfliktu je snaha zabránit Hútiům v násilnostech a ohrožování bezpečnosti jemenských občanů a sousedních států a potlačení teroristických skupin. V tomto prohlášení USA vyzývají Hútie, aby okamžitě zastavili vojenské akce a zúčastnili se politických jednání. Z oficiálního prohlášení rovněž vyplývá, že ústředním cílem USA je chránit své dlouholeté spojení v Perském zálivu, kteří hrají důležitou roli v amerických bezpečnostních a politických zájmech (zejména Saúdská Arábie pro USA představuje významnou sílu proti terorismu a vyvažování iránské moci) (The Embassy of the Republic of Yemen 2017: 18–19).

Prioritním zájmem USA je boj proti terorismu a s tím související stabilita regionu Blízkého východu, kterou však paradoxně podpora saúdské koalice v boji proti Hútiům podkopává. Tím, že podporují intervenci v Jemenu, zhoršují již existující humanitární krizi a posilují podporu al-Káidy a dalších extremistických skupin (Martini – Mueller – Wasser – Watts 2017: 5–6).

V předchozí podkapitole bylo zmíněno, že Trumpova administrativa uvažuje o větším zapojení do jemenského konfliktu. Z prohlášení poradce pro národní bezpečnost Michaela Flynnna rovněž vyplynulo, že boj proti Hútiům by USA rozšířily na boj proti Íránu, neboť Írán podle něj dodává Hútiům balistické rakety a provokuje Saúdskou Arábii. Je tedy pravděpodobné, že vojenskou eskalaci bude Trumpova administrativa vykreslovat jako boj proti íránským regionálním ambicím. Nepředpokládá se, že by větší zapojení USA vedlo k rychlejšímu ukončení konfliktu, naopak by to konflikt mohlo prodloužit, což by pro Jemen mělo fatální důsledky. Čím delší bude konflikt, tím těžší bude Jemen po konci války obnovit. Navíc je pravděpodobné, že nasazení amerických vojenských sil v Jemenu povzbudí Írán, aby poskytl Hútiům větší podporu (Yemen Peace Project 2017: 9–10).

Hútiové jako takoví nepředstavují hrozbu americké národní bezpečnosti (na rozdíl od al-Káidy), jejich rétorika je však silně antagonistická vůči USA. Jednou částí hútijského sloganu je heslo Smrt Americe. Hútijská snaha poškodit Spojené státy nezůstává jen v rétorické rovině. Jak jsme viděli v předchozí podkapitole, Hútiové ohrožují americké námořnictvo, byť se k útoku na USS Mason oficiálně nepřiznali. Hútiové rovněž napadli americké velvyslanectví v Jemenu (The Embassy of the Republic of Yemen 2017: 26). S ohrožením námořních činností Spojených států v regionu souvisí i obava o volné proplouvání. Jak už bylo řečeno, Bab-al-Mandab je strategický průliv, takže hútijské působení v této oblasti ohrožuje mezinárodní obchod. Pro USA je nepřijatelné, aby tento průliv ovládali Hútiové, potažmo Írán, s nímž mají dlouhodobě špatné vztahy (Martini – Mueller – Wasser – Watts 2017: 4).

Nestranní aktéři

9. AQAP

AQAP představuje nejvýznamnější odnož al-Káidy a dá se očekávat, že v souvislosti s jemenskou válkou bude její síla a vliv nadále růst (Zimmerman 2017: 7). Jak už bylo řečeno, al-Káida na Arabském poloostrově (AQAP) v Jemenu působí již řadu let, přičemž Sálihova vláda dostávala na boj proti terorismu významnou finanční podporu od Spojených států, ale i Saúdské Arábie a dalších států Perského zálivu. Podpora USA v boji proti AQAP se nesoustředila pouze na finanční prostředky. Byl aplikován tzv. jemenský model, který kombinoval přímé akce Spojených států (prostřednictvím dronů) a pomoc vládě, která zahrnovala i výcvik bezpečnostních složek, které byly nasazovány proti AQAP. Tato strategie však ignorovala širší kontext působení AQAP v Jemenu a zaměřovala se pouze na odstraňování důsledků. Jemenské prostředí bylo nestabilní, a čím víc se zhoršovala politická a socioekonomická situace, tím víc rostl vliv AQAP. Když přišlo arabské jaro, strategie se v podstatě nijak nezměnila. USA a Saúdská Arábie nadále podporovaly tradiční mocenské struktury v Jemenu a ignorovaly příčiny, které donutily jemenské masy k demonstracím. Frustrace z následného vývoje opět přispěla k růstu vlivu a podpory AQAP (Zimmerman 2015: 5).

Tuto frustraci výrazně posilují události během války. Hútijské útoky na sunnitské obyvatelstvo v kombinaci s leteckými nálety koalice vedou ke zvyšování extremismu ve společnosti, a tím pádem i ke zvýšení podpory AQAP. Vojenské operace proti extremistickým skupinám, které vedou Spojené arabské emiráty ve spolupráci s USA, často negativně ovlivňují jemenské obyvatelstvo, čehož AQAP rovněž využívá pro nábor a šíření svých idejí (O'Driscoll 2017: 2–3).

Než se dostanu k samotnému zapojení do konfliktu, považuji za vhodné zmínit, že AQAP je velmi dobře financovaná, což jí usnadňuje šíření vlivu v Jemenu. Po roce 2011 se hlavním zdrojem financování staly únosy (uvádí se, že od roku

2011 do roku 2013 AQAP dostala výkupné v hodnotě 20 milionů dolarů), pomoc od soukromých jemenských společností, zdaňování místního obchodu v oblastech, které ovládla či krádeže a rabování (převážně bankovních institucí) (Knoll 2017: 9–10). Díky těmto finančním prostředkům si může dovolit kupovat vojenské vybavení a rekrutovat vojáky, neboť jim nabízí vyšší plat než vláda (O’Driscoll 2017: 6). Není však jasné, kolik má AQAP vojáků – podle odhadu se počet pohybuje okolo tisíce bojovníků (Bátrla 2018: 7).

9.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje

Když vypukla občanská válka, v Jemenu se rapidně zvýšilo sektářské napětí, čehož AQAP jednoznačně využila. AQAP je představitelem sunnitského islámu, díky čemuž získává podporu od sunnitských muslimů (Entz – Fanusie 2017: 2). Náboženská příslušnost však není jediným faktorem, který přispívá k její podpoře od obyvatelstva. Část financí získanou z vydírání AQAP investuje do infrastruktury a do služeb pro chudé obyvatelstvo. AQAP dokonce platí zaměstnance v některých institucích, například v nemocnicích. Díky tomu posiluje svou image a získává větší popularitu. Dále AQAP nabízí obyvatelům určitou formu práva a pořádku, kterou jim nefunkční stát není schopný zajistit. Tyto služby poskytovala zejména ve městě Mukalla, které ovládla krátce po spuštění operace Rozhodující bouře. AQAP využila situace, kdy byla většina vojenských sil z města stažena (Knoll 2017: 18–19). Celkově platí, že konflikt otevírá prostor pro skupiny jako je AQAP či Islámský stát, neboť jemenské bezpečnostní síly nejsou schopny se soustředit na jejich potlačování (O’Driscoll 2017: 14).

Mukalla je páté největší město Jemenu a je strategické pro jemenský ropný průmysl, proto AQAP získala značné finanční prostředky z těžby ropy (Clausen 2017: 55). Uvádí se rovněž, že AQAP vyrabovala v Mukalle pobočku centrální banky a získala finanční prostředky ve výši 100 milionů dolarů (Pradhan 2017: 85). Mukalla nebylo jediné město, nad kterými AQAP uplatnila kontrolu – na počátku roku 2016 ovládala velkou část pobřeží. A i když byla později z většiny

obsazeného území vytlačena v rámci protiteroristických operací vedených Spojenými arabskými emiráty, její vliv tím neoslabil. Síla AQAP totiž vychází z jejího vztahu se sunnitským obyvatelstvem, nikoliv z ovládaného území (Zimmerman 2017: 7).

Obecně platí, že AQAP se snaží distancovat od používání extrémního násilí, které je charakteristické pro Islámský stát a které je navíc nevhodné pro její dlouhodobou strategii získávání podpory místních. Existují případy, kdy se i AQAP uchýlila k brutálním metodám podobným těm, které používá Islámský stát, je však pravděpodobné, že nemá plnou kontrolu nad všemi svými oddíly a že tyto operace byly provedeny bojovníky inspirovanými propagačními videi Islámského státu. „Jemnější“ strategie je navíc příčinou ztráty řady členů, kteří se přidali k Islámskému státu (Clausen 2017: 61).

Kromě obsazování měst na jihu území a získávání podpory obyvatelstva mezi aktivity AQAP v období jemenské války patří rovněž boj proti Hútíům. Již od roku 2015 napadala jejich zásobovací trasy. Od počátku roku 2016 sílilo sektářské napětí a AQAP se začala více angažovat v přímých vojenských střetech. Jednalo se například o bitvu o Ibb či Taiz, kde stála v podstatě po boku koaličních sil. Nemůžeme však hovořit o spolupráci. Koalice byla v té době plně zaměstnána boji s Hútíi, takže nevěnovala AQAP pozornost. Situace se změnila v roce 2016, kdy intenzita bojů s Hútíi klesla a vzrostl počet operací proti AQAP uskutečněných silami Spojených arabských amirátů a jemenských speciálních sil, důsledkem čehož byla ztráta některých jejích území. Na začátku roku 2016 AQAP podle jejích slov ovládala 600 km jemenského pobřeží (viz příloha č. 6).

Akce proti AQAP zahrnovaly letecké údery, pozemní operace, blokádu či uzavření hranic Ománu kvůli pašeráckým trasám (AQAP však mohla nadále využívat pašerácké cesty po moři). Koaliční síly tvrdí, že v Mukalle při střetech s AQAP zabily více než 800 jejích členů, AQAP toto tvrzení však popírá s tím, že se z města dobrovolně stáhla krátce po ofenzívě, bez bojů a při minimálních

ztrátách. Z Mukally se stáhla údajně proto, že chtěla zabránit devastaci domovů, tržišť, mešit a dalších civilních objektů. Podle jejích slov koaliční síly neberou ohled na obyvatelstvo a při svém útoku na Mukallu zničily elektrárnu, trh s potravinami a další objekty, které AQAP v Mukalle vybudovala. Tuto ofenzívu využila ve své rétorice, neboť ji označila za křížáckou výpravu křesťanské Ameriky a jejích žoldáků v podobě Spojených arabských emirátů (Bátrla 2018: 4–6).

9.2 Motivy, zájmy a cíle

Mezi základní cíle AQAP patří snaha oslabit USA, donutit západní síly k opuštění muslimských zemí a svrhnout zkorumpované režimy. Na rozdíl od Islámského státu se tedy nezaměřuje primárně na boj s šíity, jejím hnacím motorem je její silný antizápadní postoj (Johnsen 2016: 16).

Dále usiluje o vytvoření džihádistického emirátu v Jemenu. K dosažení tohoto cíle využívá chaosu způsobeného arabským jarem a událostmi, které po něm následovaly, ve snaze získat podporu veřejnosti (Knoll 2017: 9). Tuto podporu si získává, jak už bylo řečeno, tím, že obyvatelům poskytuje chybějící služby a infrastrukturu. Není v zájmu AQAP, aby obyvatelstvo nutila k podřízení, jako to udělal Islámský stát v Iráku či Sýrii (O'Driscoll). Naopak se distancovala od útoků na civilisty s prohlášením, že cílem jejích útoků budou vojenské objekty a domy vojenských velitelů (Bátrla 2018: 4).

Islámský stát pro AQAP představuje nebezpečného konkurenta, neboť může oslabit její postavení jak v lokálním jemenském prostředí, tak její roli lídra globálního džihádu. Je tedy v zájmu AQAP, aby naopak oslabila postavení Islámského státu minimálně v jemenském prostředí. I přes vzájemnou rivalitu však k otevřené konfrontaci mezi těmito skupinami nedošlo (Bátrla 2018: 1–3). Ke střetům mezi nimi zatím dochází pouze v rétorické rovině v propagovaných videích a tiskových zprávách. Co se vojenských operací týče, zdá se, že je spojují společní nepřítelé, kterými jsou Hútióvé, Saúdská Arábie a USA (Johnsen 2016: 16).

10. Islámský stát

Islámský stát (IS) se v Jemenu poprvé objevil v listopadu 2014, což mu umožnila situace vzniklá v důsledku jemenské války, nicméně v porovnání s AQAP je jeho role spíše okrajová. AQAP byla a stále zůstává dominantní džihádistickou skupinou v Jemenu a odmítá legitimitu IS (Zimmerman 2015: 27). IS výrazně těží z nárůstu vlivu Hútíů, neboť mnoho sunnitských kmenů nabylo dojmu, že Hútíové jakožto šíitské hnutí spadají pod kontrolu Íránu (Zimmerman 2015: 9).

10.1 Míra zapojení do konfliktu a využívané nástroje

Stejně jako AQAP využívá IS chaosu způsobeného občanskou válkou a následnou saúdskou intervencí ke svým operacím. Vzhledem k tomu, že ztrácí svá území v Iráku a Sýrii, je pravděpodobné, že intenzita jeho operací v Jemenu stoupne, neboť dynamika jemenského konfliktu usnadňuje působení extremistických skupin (O'Driscoll 2017: 11). V současné době jsou však jeho operace výrazně omezené a jeho podpora je mnohem menší než podpora AQAP. Taktika IS zahrnující masová zabíjení a bombardování mešit je totiž v Jemenu v rozporu se společenskými a kmenovými normami (O'Driscoll 2017: 3). Útoky IS jsou zaměřeny především na jemenské bezpečnostní síly, ale řada z nich směřovala na hútíjské mešity. Například v březnu 2015 byly uskutečněny sebevražedné bombové útoky na dvě šíitské mešity v San'á, při nichž umřelo více než 130 lidí. Nutno podotknout, že AQAP se od tohoto činu okamžitě distancovala s tím, že náboženské objekty nesmí být napadány.

Zpočátku byl Islámský stát hodně aktivní v San'á, kde prováděl útoky na objekty spojené s hútíjským hnutím (včetně mešit), později se začal soustředit i na jižní a jihovýchodní Jemen, kde jsou prováděny útoky proti vládním institucím (Clausen 2017: 57). První útok zaměřený na jiný cíl než Hútíe se uskutečnil v říjnu 2015 a byl směřován na armádu Spojených arabských emirátů (Siyech 2016: 13). V tomtéž měsíci byl napaden hotel v Adenu, v němž dočasně působili členové Hádího vlády. Tento útok vedl tehdejšího premiéra k tomu, aby opustil

Aden. O pár měsíců později byl při bombovém útoku zabit nově jmenovaný guvernér Adenu. Tyto události ukazují neschopnost Hádího vlády kontrolovat nejen celé území Jemenu, ale ani dočasné hlavní město (Clausen 2017: 57). Guvernérova smrt vedla k oslabení úsilí vládních sil zajistit město Aden. Útoky můžeme zaznamenat i mimo oblast Adenu. Například v polovině roku 2016 při sebevražedném bombovém útoku v Mukalle přišlo o život více než 40 vojáků saúdské koalice.

Je zajímavé, že IS neustále zvyšuje počet útoků a jejich intenzitu, ale na rozdíl od AQAP v Jemenu neovládl žádná území (Siyech 2016: 3). Provozuje zde však (zejména na jihu) výcvikové tábory. Vzhledem k tomu, že nekontroluje žádná území a neposkytuje služby, jeho náklady jsou v Jemenu v podstatě minimální, přesto je však podobně jako AQAP dobře financovaný, a to zejména prostřednictvím svých operací v Iráku a Sýrii (O'Driscoll 2017: 10). IS má mnohem méně aktivních členů v Jemenu než AQAP a většinu jeho základny tvoří přeběhlíci z AQAP, kteří AQAP shledávají příliš opatrnou a pragmatickou. Uvádí se, že v roce 2014 IS přišel do Jemenu s 80 bojovníky, postupem času jejich počet však vzrostl na více než 300 (Bátrla 2018: 7).

Oproti AQAP se snaží získat relativní výhodu tím, že více využívá sektářského aspektu jemenského konfliktu, což potvrzuje brutalita útoků proti Hútíům. IS navíc zpochybnil AQAP jako ochránce sunnitských muslimů upozorněním na skutečnost, že akce AQAP neodpovídají její rétorice a poukázal na to, že by Hútíům nedovolil získat v zemi takový vliv. Pro oba aktéry, AQAP i IS, je typické, že využívají náboženskou legitimitu jako způsob ospravedlnění svých činů (Clausen 2017: 58–60).

10.2 Motivy, zájmy a cíle

Jemen je pro Islámský stát strategický kvůli jeho poloze, neboť sousedí se Saúdskou Arábií, která má pro IS z náboženského hlediska velký význam (O'Driscoll 2017: 10). Snaží se podkopat legitimitu Saúdské Arábie, vycházející

z existence svatých měst na jejím území, neboť ji odsuzuje za to, že se saúdský režim odklonil od pravé víry (Clausen 2017: 57).

Jak vyplynulo z předchozího textu, IS své činy „ospravedlňuje“ antišiiitskou rétorikou, která říká, že sunnité jsou utlačovaní. Proto jsou její operace zaměřeny především na Hútíe. Deklarovaným cílem je ochrana sunnitských muslimů (Alkaff 2016: 99), a to nejen proti šiitské hrozbě, ale rovněž proti „změkčilým“ proamerickým režimům, jako je podle IS například saúdský režim (Clausen 2017: 57).

Jedním z cílů Islámského státu je snaha přilákat v nestabilní zemi ozbrojené skupiny, které se stanou jeho prodlouženou rukou (například Boko Haram v Nigérii). Se stejným cílem přišel v roce 2014 i do Jemenu, nicméně jeho strategie zde nefungovala – AQAP se s ním odmítla spojit. Toto odmítnutí představovalo pro snahu Islámského státu expandovat na území Arabského poloostrova velkou ránu (Siyech 2016: 14).

Z dosavadních aktivit IS v Jemenu však vyplynulo, že medializace jeho přítomnosti na Arabském poloostrově zahrnující vraždy a masové útoky převažuje nad dosahováním deklarovaných cílů (Bátrla 2018: 10).

Závěr

Když vypuknul jemenský konflikt, jednalo se o občanskou válku, nicméně od roku 2015 se konflikt stále více internacionalizuje. Čím víc aktérů se do něj zapojuje, tím víc nových úrovní v něm vzniká, neboť každý z nich do něj vstupuje se svými vlastními zájmy a cíly. Sledovat jejich cíle a zjistit, jakou roli v návaznosti na ně hrají, bylo cílem této práce, proto bych se nyní ráda zaměřila na své výzkumné otázky a pomocí nich se pokusila naplnit cíl práce.

V rámci první výzkumné otázky jsem pátrala po důvodech zapojení vybraných aktérů do konfliktu. Tato otázka zahrnuje jak deklarované cíle a způsoby legitimizace jednání v konfliktu, tak domnělé zájmy, které vyplývají z tohoto jednání. Nutno podotknout, že odhalit skutečné zájmy a nalézt důkazy, které by je jednoznačně potvrdily, je nemožné, proto se pohybujeme spíše na úrovni domněnek.

V souvislosti s jemenským konfliktem Írán deklaroval cíl dosáhnout politického a mírového řešení konfliktu, přičemž jednání a následné sestavení vlády by měly zahrnout široké spektrum aktérů včetně Hútíů. Hútíové byli podle Íránu marginalizováni a jejich nespokojenost vedla až k vypuknutí občanské války. Ukončení konfliktu do velké míry brání Saúdská Arábie se svou snahou udržet u moci staré elity, které by nadále utlačovaly šíitskou menšinu v Jemenu. Jedním z možných íránských cílů je tedy ochrana Hútíů jakožto znevýhodněné šíitské menšiny, což do konfliktu vnáší ideologický rozměr.

Hútíové vystupují proti šíření wahhábismu v Jemenu a proti roli USA na Blízkém východě, takže i proto je v zájmu Íránu podpořit Hútíe a umožnit jim získání moci. Jemen pod vládou Hútíů by se orientoval na Írán, a Írán by tak získal spojence v Perském zálivu, který sdílí hranici se Saúdskou Arábií. V případě potenciální otevřené konfrontace mezi ním a Saúdskou Arábií by získal výhodu, nicméně podle jeho jednání se naopak snaží této konfrontaci zabránit. Jemen nepředstavuje pro íránskou bezpečnost přímou hrozbu, a proto nepatří mezi jeho prioritní oblast zájmu. Írán si si uvědomuje, že pro Saúdskou

Arábii se naopak jedná o prioritní zemi z hlediska bezpečnosti, proto by jeho vojenské zapojení mohlo způsobit otevřenou válku, při které by Írán riskoval svou vlastní bezpečnost. Írán má sice více zkušeností s vedením válek než Saúdská Arábie, je však limitován svou finanční situací způsobenou sankcemi a izolací, zatímco Saúdská Arábie je velmi bohatá, má moderní armádu a pravděpodobně by ve válce získala podporu od USA. Proto je pro něj výhodnější vyvažovat moc Saúdské Arábie bez rizika vlastního ohrožení. Jemenský konflikt mu umožnil využít situace a oslabit Saúdskou Arábii bez vlastních ztrát.

Saúdská Arábie deklarovala řadu cílů, jež měly zároveň sloužit jako ospravedlnění její intervence do Jemenu. V první řadě odkazuje na to, že se jedná o preventivní akci, neboť v minulosti již došlo k hnutíjským útokům na Saúdskou Arábii. Dále se jedná o pomoc oficiální jemenské vládě při opětovném získání moci, o kterou byla nelegitimně připravena hnutíjsou agresí. Hútiové jsou Saúdskou Arábií označováni za šíitskou hrozbu. Je to právě Saúdská Arábie, která do jemenského konfliktu vnesla silný náboženský rozměr, neboť v Jemenu tradičně nepanovalo silné sektářské napětí. Saúdská Arábie se však natolik obává šíitského vlivu na svém území, že ignoruje širší politický a socio-ekonomický kontext občanské války v Jemenu, což posiluje ten fakt, že její hlavní regionální rival – Írán – je představitelem šíitského islámu. Z toho důvodu je možné říci, že Saúdská Arábie obohatila mocenské vyvažování s Íránem i o náboženskou rovinu, a její snaha vyvážit íránskou moc tudíž spočívá rovněž v potlačování šíitského islámu.

Jednání Saúdské Arábie jednoznačně vypovídá o tom, že jejím základním motivem pro vstup do války je snaha zabránit Íránu, aby Jemen spadl do sféry jeho vlivu. Jemen je chudý a nestabilní stát, který pro Saúdskou Arábii nepředstavuje zásadního partnera ani z ekonomického hlediska, ani vojenského. Jeho důležitost pro Saúdskou Arábii spočívá v bezpečnostních důvodech, proto nepředpokládám, že její přesvědčení o pevném poutu mezi Íránem a Hútií a její deklarovaný cíl zabránit íránskému rozpínání jsou pouze nástroje

k legitimizaci snahy udržet si Jemen ve své moci. Právě naopak si Saúdská Arábie musí udržovat moc v Jemenu z důvodu obav, že vznikne-li tam mocenské vakuum, vyplní jej Írán, což by pro ni mohlo mít fatální důsledky včetně ohrožení vlastního přežití. I zde je vhodné poukázat na to, co bylo řečeno v kapitole o rovnováze moci. Přestože důkazy svědčí o tom, že íránská pomoc Hútiům je velmi omezená a že spojení mezi nimi není pro výsledky Hútiů v konfliktu rozhodující, Saúdská Arábie je nucena brát v potaz tu nejhorší možnou variantu. Kdyby se spoléhala na to, že Jemen pro Írán nepředstavuje prioritní zemi a jeho podpora Hútiů je pouze symbolická, v případě, že by se ukázalo, že se zmýlila, by to mohlo znamenat ztrátu veškerého jejího vlivu v Jemenu. Když v roce 2015 podnikla vojenskou intervenci do Jemenu, Hútiové měli pod kontrolou již velkou část jemenského území. To samé platí i pro náboženský rozměr rovnováhy moci mezi Saúdskou Arábií a Íránem. Ačkoliv není jisté, zda Írán zamýšlí „vybudování“ šíitské osy na Blízkém východě, Saúdská Arábie je nucena brát tuto možnost v potaz a přizpůsobit tomu své aktivity.

Na druhou stranu je možné, že saúdské útoky vyznačující se brutalitou a civilními ztrátami slouží k provokaci Íránu, aby se do konfliktu naopak více zapojil. V nedávné době proběhla jednání mezi Íránem, stálými členy Rady bezpečnosti a Německem, jejichž výsledkem byla dohoda, že Írán omezí svůj jaderný program výměnou za pozastavení sankcí. Jak už jsem psala, zatímco Írán disponuje zkušenější armádou, výhoda Saúdské Arábie spočívá v její ekonomické moci. Zrušení sankcí, které dlouhodobě limitovaly íránskou ekonomickou sílu, by mohly znamenat nastartování hospodářského růstu, důsledkem čehož by byla i schopnost investovat do modernizace armády. Tím by se rovnováha sil mohla vychýlit ve prospěch Íránu, což by mohlo vést k nárůstu jeho sebevědomí a zvýšení aktivit v regionu, a zároveň by to znamenalo oslabení a ohrožení Saúdské Arábie. Podle jedné z možných interpretací saúdského chování v jemenském konfliktu by tedy větší zapojení Íránu do konfliktu a otevřená vojenská podpora Hútiů znamenaly jednoznačné porušení rezolucí

Rady bezpečnosti a opětovné ochlazení iránsko-amerických (potažmo západních) vztahů, jehož důsledkem by bylo pokračování sankcí.

Hizballáh jakožto nejsilnější arabská šíitská síla v regionu deklaroval cíl chránit šíity (tzn. i Hútíe), nicméně tento cíl nebyl jednoznačně vztažen na jemenskou krizi. Podobně jako Írán totiž Hizballáh nepřiznal, že by Hútíe podporoval jinak než rétoricky. Stejně jako v případě Íránu se tedy můžeme jen domnívat, jaké zájmy sleduje v jemenském konfliktu. Hlavní hnací silou regionálních aktivit Hizballáhu je jeho silná nevraživost vůči Izraeli, přičemž k udržení či nárůstu síly potřebuje iránskou podporu. Aby nadále mohl získávat od Íránu finanční příspěvky, zbraně a další pomoc, musí pochopitelně vyjít Íránu vstříc a na oplátku ho podporovat v jeho aktivitách. Proto předpokládám, že Hizballáh je v Jemenu aktivní především proto, aby si udržel iránskou podporu a přízeň. Tento vztah pochopitelně není jednostranný, Hizballáh pro Írán představuje významného spojence. Jejich vztah je trnem v oku zejména pro Saúdskou Arábii, která v Hizballáhu vidí pouze prodlouženou ruku Íránu, která mu zajišťuje posilování vlivu v arabských zemích a jedná ve jménu jeho mocenských ambic, jež naopak oslabují její vliv.

Je paradoxní, že Spojené arabské emiráty do války v Jemenu vstoupily jako součást saúdské koalice po boku Saúdské Arábie, ale vzhledem k jejím prioritám a zájmům se dá říci, že Saúdské Arábii při jejím mocenském vyvažování příliš nepomohly, ba naopak jí možná uškodily. Již od počátku vojenské intervence se soustředí primárně na jih území, kde se po „vyhnání“ Hútíů zaměřují na boj proti AQAP a spolupráci s jižními separatisty, kteří vystupují proti Hádího vládě a usilují o nezávislost jihu. V tomto roce dokonce došlo k ozbrojeným střetům mezi jižními separatisty a vládními jednotkami. Tyto aktivity vedou k oslabování vojenského bloku bojujícího proti Hútíům, což vytváří prostor pro jejich posilování, potažmo posilování Íránu, kdybychom přijali tvrzení, že hútíjský vzestup bude znamenat i větší iránský vliv. Existují domněnky, že Spojené arabské emiráty podporují jižní separatisty kvůli svým obchodním zájmům (například kvůli přístupu k průlivu Bab-al-Mandab), ale rovněž kvůli svým

rostoucím vojenským ambicím v regionu. V současné době je možné hovořit o tom, že velká část jižního Jemenu spadá do sféry vlivu Spojených arabských emirátů, což vede Saúdskou Arábii k obavám, že by jejich moc mohla proniknout i do severní části. Spojené arabské emiráty jako hlavní hrozbu vnímají al-Islah jakožto jemenské křídlo Muslimského bratrstva a kvůli této hrozbě jsou ochotné spolupracovat i s Hútíi, aby potlačily vliv al-Islahu. Přítomnost Spojených arabských emirátů v severním Jemenu v kombinaci s jejich ochotou spolupracovat s Hútíi je pro Saúdskou Arábii nepřijatelná, takže by to mohlo vést k nutnosti soupeřit o moc nejen s Íránem, ale i se Spojenými arabskými emiráty, což by saúdkému mocenskému postavení v regionu výrazně uškodilo.

USA v souvislosti s jemenskou válkou deklarovaly cíl zastavit hútíjskou agresi a ochránit civilní obyvatelstvo, podpořit své spojence v Perském zálivu a bojovat proti terorismu na jemenském území. Hútíové jsou sice výrazně protiameričtí, což je jeden z důvodů jejich blízkého spojení s Íránem, nicméně USA Hútíe nevnímají jako hrozbu pro svou národní bezpečnost (na rozdíl od al-Káidy například), což potvrzuje i fakt, že se do vojenských akcí proti Hútíům nezapojily přímo. Z jejich jednání vyplývá to, že se do konfliktu zapojily proto, aby podpořily Saúdskou Arábii jakožto svého významného partnera v regionu; snaha zastavit Hútíe a chránit civilisty se však nejeví jako jejich prioritní zájem (obzvláště od nástupu Trumpa k moci). To však neplatí pro jejich cíl boje proti terorismu, který pro americkou zahraniční politiku představuje prioritu, takže do něj investují více prostředků (včetně přímého zapojení prostřednictvím dronů) a úzce spolupracují se Spojenými arabskými emiráty.

Cíle AQAP a Islámského státu jsou velmi podobné. Oba aktéři se snaží nastolit džihád, přičemž současný Jemen je natolik rozvrácený, že jim nabízí vhodné zázemí pro šíření svých myšlenek a provádění (násilných) akcí. Oba aktéři se staví do role ochránce sunnitských muslimů. Oba jsou rovněž silně antizápadní a snaží se zbavit muslimský svět amerických otěží, proto mají antagonistický vztah k Saúdské Arábii a dalším monarchiím s prozápadními režimy, přestože se jedná o většinově sunnitské státy (s výjimkou Bahrajnu). V rámci tohoto

antagonismu se oba aktéři snaží omezit vliv Saúdské Arábie, jejíž úspěchy v jemenské válce jsou do určité míry limitovány právě působením těchto dvou aktérů (například kvůli vytváření nových vrstev konfliktu, na které se zaměřují Spojené arabské emiráty, a dochází tak k fragmentaci koaličních sil). Zároveň se oba aktéři netají svým antišítským postojem, který se promítá do jejich role v konfliktu. V praktické rovině můžeme zaznamenat, že u AQAP převažuje antizápadní postoj, zatímco u Islámského státu antišítský. AQAP se soustředí především na tzv. získávání srdce a mysli obyvatel, k čemuž využívá frustrace obyvatel ze saúdských útoků (které mají za následek velké civilní ztráty, poničení civilní infrastruktury a humanitární krizi) a démonizace Spojených států, čímž přispívá k nárůstu extrémismu a nevraživosti vůči Saúdské Arábii a USA. Islámský stát naopak většinu svých útoků směřuje na hútijské cíle, čímž Hútiům komplikuje cestu k úspěchu. Hútiové jsou tak nuceni čelit koaličním vojenským silám, Islámskému státu a příležitostně rovněž AQAP. Pokud by vítězství Hútiů znamenalo íránské posílení v regionu, pak Islámský stát i AQAP přispívají k zabránění nárůstu jeho moci.

Druhá výzkumná otázka, kterou jsem si stanovila v úvodu, byla, jaké nástroje aktéři v konfliktu využívají a jaká je míra jejich zapojení. Saúdská Arábie je stěžejním externím aktérem, který do jemenské občanské války vstoupil. Heidelberský institut konflikt mezi ní a Hútií klasifikuje jako válku, tzn. nejvyšší stupeň vysoce násilného konfliktu, a v současné době je možné říci, že saúdská role v jemenském konfliktu supluje roli Hádího vlády, která v praktické rovině konfliktu hraje paradoxně marginální roli. Saúdská Arábie se do konfliktu zapojila prostřednictvím přímé vojenské intervence, která je Íránem označovaná za agresi, a využívá v ní celou řadu nástrojů. Vojenské nástroje zahrnují zejména vojáky, zbraně, mezi které patří nejrůznější moderní raketové střely, námořní a především leteckou sílu. V důsledku jemenské války se významně zvýšil dovoz zbraní, a tím pádem i státní investice do zbrojení. To se promítá i do ekonomických nástrojů, neboť podle odhadů je pro Saúdy jemenská válka ohromně nákladná. Ekonomické nástroje zahrnují „kupování“ spojenců, díky

čemuž odlákala od Íránu například země v rohu Afriky. Tyto země jí poskytují politickou podporu, území, ale taky vojáky (například Súdán). Do ekonomických nástrojů bychom mohli zařadit i finance investované do humanitární oblasti, čímž si Saúdská Arábie snaží pravděpodobně vylepšit reputaci vzhledem k humanitární krizi, kterou její počínání v konfliktu způsobilo. Ideologické nástroje Saúdské Arábie slouží primárně k legitimizaci zapojení do konfliktu, přičemž zahrnují zejména antišitskou rétoriku a zdůrazňování ideologického spojení mezi Íránem a Húttí. Jak už jsem psala, Saúdská Arábie je do velké míry zodpovědná za sektářské napětí, které v Jemenu vzniklo. Již dříve však Saúdská Arábie investovala prostředky do šíření wahhábismu na území Jemenu a to i v severní části, které žije početná šíitská komunita.

Írán naopak do konfliktu přímo nevstoupil a míra jeho zapojení je nejistá. Většina mnou citovaných autorů se shoduje, že Írán poskytuje určitou podporu Húttům, ne však natolik vysokou, aby to mělo zásadní vliv na průběh konfliktu. Je zřejmé, že existuje ideologické spojení mezi ním a Húttí vycházející z jejich příslušnosti k šíitskému islámu, nicméně zdá se pravděpodobnější, že Írán zkrátka využívá situace k podpoře aktéra, který představuje opozici k prozápadnímu a prosaúdskému režimu. Tato podpora mu může přinést zajímavé zisky v podobě posílení mocenského postavení v regionu, jemenský konflikt však pro něj není natolik zásadní, aby se v něm výrazně angažoval. Mezi jeho oficiální používané nástroje patří zejména finanční prostředky (zahrnující údajně i humanitární pomoc) a politická podpora. Neoficiálně se jedná pravděpodobně o vojenskou pomoc v podobě dodávek zbraní a posílání vojenských expertů na výcvik húttíjských bojovníků. Přestože je rozsah íránské podpory nejasný, je zřejmé, že míra investovaných prostředků do jemenské války je o dost nižší než ta saúdská.

Hizballáh sehrává v jemenském konfliktu podobně nejasnou roli a oficiálně přiznává politickou a ideologickou podporu Húttům. Z této práce však vyplynulo, že stejně jako Írán Húttům pravděpodobně poskytuje i určitou míru vojenské pomoci zahrnující zejména výcvik se snahou naučit Húttie partyzánským

taktikám boje a používání moderních zbraní. To, zda je Hizballáh do konfliktu zapojen přímo, je nejisté. Podle některých výpovědí je možné, že se podílí na vystřelování balistických raket (například) na území Saúdské Arábie.

Naopak o přímém zapojení Spojených arabských emirátů není pochyb. Sahrávají důležitou roli hlavně na jihu území, kde uskutečňují pozemní operace a výcvik jemenských ozbrojených jednotek. I ony využívají letecké síly, nicméně v menší míře než Saúdská Arábie – jejich hlavním nástrojem jsou pozemní síly. Dá se říci, že v současné době sehrávají v jižním Jemenu a v boji proti terorismu zásadnější roli než Saúdská Arábie, která se zaměřuje především na sever a na boj proti Hútíům. V boji proti terorismu – jak už bylo řečeno – spolupracují s USA, které se do konfliktu příliš nezapojují. Jejich role se dá rozdělit do dvou sfér, z nichž jedna spočívá zejména v poskytování zpravodajských služeb, jejichž cílem má být zlepšení přesnosti koaličních útoků na Hútíe, druhá zahrnuje boj proti AQAP a Islámskému státu, k čemuž používají hlavně drony. Nezanedbatelnou součástí americké role v jemenském konfliktu je poskytování zbraní svým spojencům. USA představují předního dodavatele zbraní pro Saúdskou Arábii a Spojené arabské emiráty, tudíž se nepřímo podílí na důsledcích jejich útoků.

AQAP a Islámský stát z konfliktu jednoznačně profitují, neboť jim usnadnil jejich působení na jemenském území a umožňuje jim rekrutaci nových členů. Oba aktéři výrazně využívají sektářského rozměru konfliktu ke svému vlastnímu posílení, proto jsou ideologické nástroje stěžejní pro jejich roli v konfliktu. Důvodem může být rovněž i to, že nedisponují takovými finančními kapacitami jako ostatní zmiňovaní aktéři, ani tak pokročilými zbraněmi. Jak už jsem psala v jednom z předchozích odstavců, AQAP používá antizápadní a antisaúdskou rétoriku k získání obyvatel na svou stranu, přičemž tuto rétoriku doplňuje poskytováním služeb a rekonstrukcí infrastruktury. Metody Islámského státu jsou tvrdší a zahrnují teroristické útoky, mučení apod., které směřují zejména na Hútíe. Při těchto útocích zdůrazňují svou roli ochránce sunnitských muslimů, což má v současném Jemenu velkou váhu, neboť obyvatelé jsou frustrováni

hútijskými útoky. Oba akéři používají k propagaci svých idejí a aktivit média, aby oslovili co nejvíc lidí, platí však, že AQAP se soustřeďuje spíše na poskytování služeb a že jeho vliv v Jemenu je podstatně větší než vliv Islámského státu.

Prostřednictvím třetí výzkumné otázky jsem se pokusila zjistit, zda externí aktéři udržují konflikt naživu a zda jsou příčinou, proč konflikt stále trvá. Není možné s jistotou říct, že kdyby nebylo externích aktérů, válka by už skončila, platí však, že čím víc aktérů je zapojených do konfliktu, tím víc se válka prodlužuje a snižuje se šance na uzavření mírové dohody. Každý aktér v konfliktu totiž sleduje své vlastní zájmy, jak jsme koneckonců mohli vidět v této práci. Kvůli tomu, že každý aktér přináší do konfliktu své vlastní zájmy, vytváří nové vrstvy konfliktu, který se tím pádem stává mnohem komplexnější. Ukončit takový konflikt je mnohem náročnější, neboť se musí vyjít vstříc všem zapojeným aktérům a brát v úvahu všechny úrovně konfliktu. Současný jemenský konflikt opustil základní linii boje mezi hútijsko-sálihovským blokem a Hádího vládou a stal se komplexní záležitostí zahrnující boje mezi Saúdskou Arábií a Hútií, jižními separatisty a Hádího vládou, Spojenými arabskými emiráty a AQAP, AQAP a Islámským státem, Islámským státem a Hútií, Saúdskou Arábií a Íránem aj. Všechny tyto boje se vyznačují specifickými rysy a odlišnou intenzitou.

Tato práce věnovala největší pozornost saúdsko-íránskému soupeření (které je neoddelitelně spjato se saúdsko-hútijskou úrovní konfliktu), takže se nabízí otázka, zda je mocenské vyvažování Saúdské Arábie a Íránu příčinou toho, že válka stále trvá. Farea Al-Muslimi, jemenský spisovatel a analytik, prohlásil, že jemenskou válku bylo možné před třemi lety vyřešit na domácí scéně. Ale teď, i kdyby se všichni Jemenci sešli a společně prohlásili, že chtějí mír, nic by to neznamenal, protože rozhodnutí už není v jejich rukou. Aby mohl být v Jemenu mír, je potřeba přinejmenším dosáhnout shody Saúdské Arábie a Íránu (Malsin 2016). V tomto tvzení považuji za důležité slovo *přinejmenším*. Vzhledem k tomu, co jsem napsala o komplexnosti jemenského konfliktu, by shoda mezi Saúdskou Arábií a Íránem nemusela nutně znamenat ukončení konfliktu. Rivalita

mezi těmito aktéry je však natolik silná, že se jedná jen o hypotetickou situaci, která v souladu s konceptem rovnováhy moci nemůže nastat. Zájmy obou aktérů a zájmy stran, které tito aktéři podporují v konfliktu, jsou natolik odlišné, že jejich spolupráci nepovažují za možnou (hlavním saúdským zájmem je koneckonců omezit moc Íránu v regionu). Podle toho, co bylo napsáno, se rovněž nejeví pravděpodobné, že by se Saúdská Arábie rozhodla neangažovat v Jemenu, neboť pro ni představuje prioritu z hlediska vlastní bezpečnosti. I kdyby se tedy Írán do konfliktu nijak nezapojoval, Saúdská Arábie by stále musela brát v potaz potenciální zájmy svého soupeře. Protože netuší, jaké jsou záměry Íránu, musí v zájmu své bezpečnosti počítat s těmi nejhoršími.

Mocenské soupeření mezi Íránem a Saúdskou Arábií mě přivádí k poslední výzkumné otázce, která se ptá, zda je možné jemenský konflikt definovat jako proxy válku mezi těmito dvěma aktéry. Podle Mumfordovy definice není možné z hlediska Saúdské Arábie považovat tento konflikt za proxy válku, protože Saúdská Arábie nesplňuje základní kritérium, kterým je nepřímá účast v konfliktu. Írán se války přímo neúčastní a poskytuje svému „chráněnci“ pouze určitou formu podpory. Díky svému nepřímému zapojení může dosahovat svých zájmů, aniž by riskoval ztráty. Jemenský konflikt pro něj není zásadní z hlediska přežití, pouze mu umožňuje rozšířit jeho vliv.

Problematickým aspektem je vliv Íránu na dynamiku jemenské války. Jak už jsem psala, íránská podpora je malá a nemá zásadní vliv na hútíjské úspěchy. Pokud však přijmeme fakt, že Hútíové získávají od Íránu zbraně, pak můžeme říct, že díky Íránu Hútíové způsobili ve válce více úmrtí, v tom případě by se jednalo o proxy válku. Zároveň je možné říct, že kvůli Íránu se do konfliktu zapojily sousední státy, pokud připustíme, že hlavním motivem Saúdské Arábie při sestavování koalice za účelem intervence byla snaha zabránit Íránu rozšířit svůj vliv do Jemenu. I v takovém případě by se z hlediska Íránu jednalo o proxy válku.

Z odpovědí na otázky vyplývá, že zájmy a cíle analyzovaných aktérů jsou rozmanité, komplikují situaci v Jemenu a pravděpodobně prodlužují konflikt.

Z hlediska cílů i použitých nástrojů je evidentní, že konflikt neobsahuje pouze vojenskou dimenzi, ale rovněž ekonomickou a ideologickou (zejména náboženskou), přestože ideologická dimenze nehraje pro všechny aktéry důležitou roli. Míra zapojení aktérů do konfliktu se rovněž liší, přičemž neplatí, že čím víc se aktér zapojuje, tím významnější je jeho role. Írán, jakožto nepřímo angažovaný aktér s velmi omezenou mírou podpory, sehrává stěžejní roli, neboť už jenom možnost jeho zapojení významným způsobem ovlivňuje chování ostatních aktérů – především Saúdské Arábie.

Bibliografie

Abdullah, Jamal (2015). Geopolitical context of Operation Decisive Storm and GCC states' attitudes toward It. *Al Jazeera* (<http://studies.aljazeera.net/mritems/Documents/2015/4/30/2015430123234636734Geopolitical%20context%20of%20Operation%20Decisive%20Storm%20.pdf>, 6. 2. 2018).

Al Jazeera (2017). *Yemen: From civil war to Ali Abdullah Saleh's death* (<http://www.aljazeera.com/news/2017/12/yemen-civil-war-ali-abdullah-saleh-death-171204163618674.html>, 3. 2. 2018).

AlDailami, Said – Hohmann, Charlotte (2017). Yemen on the Verge of Total State Collapse While the Global Community Remains Silent. *Argumente und Materialien der Entwicklungszusammenarbeit* 20, s. 46–60.

Al-Hamdani, Sama'a – Al-Madhaji, Maged – Baron, Adam (2015). The Role of Local Actors in Yemen's Current War. *Sana'a Center for Strategic Studies* (http://sanaacenter.org/wp-content/uploads/2015/08/files_the_role_of_local_actors_in_yemens_current-war_en.pdf, 29. 3. 2018).

Ali, Nasir Mohamed (2015). Yemen: Another Somalia in the Arabian Peninsula. *Asian Journal of Humanities and Social Studies* 3 (4), s. 318–332.

Alkaff, Syed Huzaifah Bin Othman (2016). Yemen. *Counter Terrorist Trends and Analyses* 8 (1), s. 97–101.

Alley, April Longey – Hiltermann, Joost (2017). The Houthis Are Not Hezbollah. *Foreign Policy*. 27. 2. 2017 (<http://foreignpolicy.com/2017/02/27/the-houthis-are-not-hezbollah/>, 10. 3. 2018).

Al-Madhaji, Majed – Al-Muslimi, Farea – Sidahmed, Asil (2015). The Roles of Regional Actors in Yemen and Opportunities for Peace. *Sana'a Center for Strategic Studies* (http://sanaacenter.org/wp-content/uploads/2015/07/files_the-roles-of-regional-actors-in-yemen-en.pdf, 2. 3. 2018).

Amarasingam, Amarnath – Corbeil, Alexander (2016). The Houthi Hezbollah: Iran's Train-and-Equip Program in Sanaa. *Foreign Affairs*. 31. 3. 2016 (<https://www.foreignaffairs.com/articles/2016-03-31/houthi-hezbollah>, 13. 3. 2018).

Ardemagni, Eleonora (2017). UAE-Backed Militias Maximize Yemen's Fragmentation. *Istituto Affari Internazionali* (<http://www.iai.it/sites/default/files/iaicom1711.pdf>, 19. 3. 2018).

Arraf, Sari (2017). The Armed Conflict in Yemen: A Complicated Mosaic. *Geneva Academy* (<https://www.geneva-academy.ch/joomlatools-files/docman-files/The%20Armed%20Conflict%20in%20Yemen.pdf>, 3. 2. 2018).

Barzegar, Keyhan – Dinan, Seyyed Morteza (2016). Iran's Political Stance toward Yemen's Ansar Allah Movement: A Constructivist-Based Study. *Journal of Politics and Law* 9 (9), s. 77–83.

Bassam, Laila – Francis, Ellen (2017). Lebanon's Hezbollah denies sending weapons to Yemen. *Reuters*. 20. 11. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-nasrallah/lebanons-hezbollah-denies-sending-weapons-to-yemen-idUSKBN1DK22D>, 14. 3. 2018).

Bassam, Laila – Perry, Tom (2017). Hezbollah emerges a winner from Mideast turmoil, alarming foes. *Reuters*. 30. 11. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-hezbollah/hezbollah-emerges-a-winner-from-mideast-turmoil-alarming-foes-idUSKBN1DU10C>, 17. 3. 2018).

Bátrla, Michael (2018). Aktivita al-Káidy na Arabském poloostrově a tzv. Islámského státu v rámci jemenského konfliktu (2015–2017). *Obrana a strategie* 17 (1), s. 1–17.

BBC (2018). *Yemen crisis: Who is fighting whom?* 30. 1. 2018 (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>, 29. 3. 2018).

Berkon, Finbar McManus (2017). Invisible Yemen: Why War Crimes Are Going Unpunished in the Middle East's Poorest Country. In: Cummins, Kara – Valencic, Christopher et. al., *Politik: Survival* (2), s. 17–19.

Biddle, Stephen (2004). *Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle* (Princeton: Princeton University Press).

Blanford, Nicholas (2017). Hezbollah's Evolution From Lebanese Militia to Regional Player. *Middle East Institute* (https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/PP4_Blanford_Hezbollah.pdf, 14. 3. 2018).

Brimelow, Ben (2017). Saudi Arabia has the best military equipment money can buy — but it's still not a threat to Iran. *Business Insider*. 16. 12. 2017 (<http://www.businessinsider.com/saudi-arabia-iran-yemen-military-proxy-war-2017-12>, 10. 3. 2018).

Browning, Noah – Kalin, Stephen (2018). Saudi Arabia and UAE suffer Yemen setback as allies fall out. *Reuters*. 2. 2. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security/saudi-arabia-and-uae-suffer-yemen-setback-as-allies-fall-out-idUSKBN1FM1S3>, 24. 3. 2018).

Browning, Noah (2017). US launches first-ever strikes against ISIS in Yemen. *Business Insider*. 17. 10. 2017 (<http://www.businessinsider.com/us-launches-first-ever-strikes-against-isis-in-yemen-2017-10>, 27. 3. 2018).

Bucala, Paul a kol. (2016). Iranian involvement in missile attacks on the USS Mason. *Critical Threats*. 19. 10. 2016 (<https://www.criticalthreats.org/analysis/iranian-involvement-in-missile-attacks-on-the-uss-mason>, 9. 3. 2018).

Clausen, Maria-Louise (2017). Islamic State in Yemen – A Rival to al-Qaeda? *Connections* 16 (1), s. 50–62.

Cordesman, Anthony H. (2016). U.S. Wars in Iraq, Syria, Libya, and Yemen: What Are The Endstates? *Center for Strategic & International Studies*

(https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/160815_us_wars.pdf, 25. 3. 2018).

Cordesman, Anthony H. (2017). The War in Yemen: Hard Choices in a Hard War. *Center for Strategic & International Studies* (https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/170509_Yemen_Hard_Choices_Hard_War.pdf, 28. 1. 2018).

Crawford, Jamie – Browne, Ryan (2016). Yemen: Missiles target US warship, Pentagon says. *CNN*. 10. 10. 2016 (<https://edition.cnn.com/2016/10/10/politics/yemen-us-navy-targeted/index.html>, 26. 3. 2018).

Dalton, Melissa G. (2017a). How Iran's hybrid-war tactics help and hurt it. *Bulletin of Atomic Scientists* 73 (5), s. 312–315.

Dalton, Melissa G. (2017b). Iranian Backed Militias: Destabilizing the Middle East. *Center for Strategic & International Studies* (<http://docs.house.gov/meetings/FA/FA18/20171004/106468/HHRG-115-FA18-Wstate-DaltonM-20171004.pdf>, 11. 2. 2018).

Einhorn, Robert – Nephew, Richard (2016). The Iran Nuclear Deal: Prelude to Proliferation in the Middle East? *Brookings Institution* (https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/05/acnpi_20160531_iran_deal_regional_proliferation.pdf, 4. 3. 2018).

Ekşi, Muharrem (2017). Regional Hegemony Quests in the Middle East from the Balance of Power System to the Balance of Proxy Wars: Turkey as Balancing Power for the Iran - Saudi Rivalry. *Journal of Gazi Academic View* 11 (21), s. 133–156.

Elayah, Moosa – Mohamed, Hadil – Schuplen, Lau (2017). Yemen between the Impact of the Climate Change and the Ongoing Saudi-Yemen War: A Real Tragedy. *Centre For Governance and Peace-building Yemen* (<http://www.ru.nl/caos/@1134488/yemen-between-the-impact-the-climate-change-and/>, 7. 3. 2018).

Embassy of the Republic of Yemen (2017). *The US Congress and Yemen: Background, Critical Issues and the Way Forward* (<http://www.yemenembassy.org/wp-content/uploads/2017/04/The-US-Congress-and-Yemen-Background-Critical-Issues-and-the-Way-Forward.pdf>, 26. 3. 2018).

Entz, Alex – Fanusie, Yaya J. (2017). Al-Qaeda in the Arabian Peninsula: Financial Assessment. *Foundation for Defense of Democracies* (http://www.defenddemocracy.org/content/uploads/documents/CSIF_TFBB_AQ_AP_web.pdf, 27. 3. 2018).

Esfandiary, Dina – Tabatabai, Ariane (2016). Yemen: an Opportunity for Iran–Saudi Dialogue? *The Washington Quarterly* 39 (2), s. 155–174.

Ferro, Luca – Ruys, Tom (2016). Weathering the Storm: Legality and Legal Implications of the Saudi-Led Military Intervention in Yemen. *International and Comparative Law Quarterly* 65 (1), s. 61–98.

Frost, Ellen L. (2009). What is Economic Power? *Joint Force Quarterly* (53), s. 9–11.

Gause, F. Gregory (2017). Ideologies, Alignments, and Underbalancing in the New Middle East Cold War. *PS: Political Science & Politics* 50 (3), s. 672–675.

Ghobari, Mohammed – Mukhashaf, Mohammed (2015). Saudi-led planes bomb Sanaa airport to stop Iranian plane landing. *Reuters*. 28. 4. 2015 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-airport/saudi-led-planes-bomb-sanaa-airport-to-stop-iranian-plane-landing-idUSKBN0NJ24120150428>, 9. 3. 2018).

HIK (2018). *Conflict Barometer 2017* (<https://hiik.de/conflict-barometer/current-version/?lang=en>, 16. 3. 2018).

Hill, Ginny – Shiban, Baraa (2016). Yemen: A Battle for the Future. *Oxford Research Group* (<http://www.oxfordresearchgroup.org.uk/sites/default/files/GINNY%20HILL%20FINAL%20YEMEN%20REPORT.pdf>, 6. 3. 2018).

Hubbard, Ben (2017). Iran Out to Remake Mideast With Arab Enforcer: Hezbollah. *New York Times*. 27. 8. 2017 (<https://www.nytimes.com/2017/08/27/world/middleeast/hezbollah-iran-syria-israel-lebanon.html>, 18. 3. 2018).

Huwaitin, Mohamed Bin (2015). The Security Dilemma in Saudi-Iranian Relations. *Review of History and Political Science* 3 (2), s. 69–79.

Ibish, Hussein (2017). The UAE's Evolving National Security Strategy. *Arab Gulf States Institute in Washington* (http://www.agsiw.org/wp-content/uploads/2017/04/UAE-Security_ONLINE.pdf, 24. 3. 2018).

International Crisis Group (2016). Yemen: Is Peace Possible? *Middle East Report N°167* (https://www.acaps.org/sites/acaps/files/key-documents/files/icg_-_is_peace_possible_9-2-2016.pdf, 29. 1. 2018).

Jane's Military & Security Assessments Intelligence Centre (2017). *Hizbullah's expanded role in Syria threatens Israel* (http://www.janes.com/images/assets/885/68885/Hizbullahs_expanded_role_in_Syria_threatens_Israel.pdf, 14. 3. 2018).

Johnsen, Gregory (2016). Al-Qa`ida and the Islamic State Benefit as Yemen War Drags On. *CTC Sentinel* 9 (1), s. 14–17.

Juneau, Thomas (2016). Iran's policy towards the Houthis in Yemen: a limited return on a modest investment. *International Affairs* 92 (3), s. 647–663.

Kalin, Stephen – King, Larry (2017). Saudi coalition investigates own air strikes, clears itself. *Reuters*. 12. 9. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-investigation/saudi-coalition-investigates-own-air-strikes-clears-itself-idUSKCN1BN2O6>, 5. 3. 2018).

Knoll, David (2017). Al-Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP): An Al-Qaeda Affiliate Case Study. *CNA* (<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1041731.pdf>, 27. 3. 2018).

- Levitt, Matthew (2016). Hezbollah's Growing Threat against U.S. National Security Interests in the Middle East. *Washington Institute for Near East Policy* (<http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/testimony/LevittTestimony20160322.pdf>, 14. 3. 2018).
- Manjang, Alieu (2017). Beyond the Middle East: Saudi-Iranian Rivalry in the Horn of Africa. *International Relations and Diplomacy* 5 (1), s. 46–60.
- Martini, Jeffrey – Mueller, Karl P. – Wasser, Becca – Watts, Stephen (2017). U.S. Strategic Interests in the Middle East and Implications for the Army. *RAND Corporation* (<https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE265.html>, 26. 3. 2018).
- Mearsheimer, John (2001). *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W. W. Norton & Company).
- Ministry of Foreign Affairs of Kingdom of Saudi Arabia (2017). *Saudi Arabia and the Yemen Conflict* (http://ksamission.eu.net/wp-content/uploads/2017/04/White-Paper_Yemen_April2017.pdf, 5. 3. 2018).
- Mitreski, Aleksandar (2015). Civil War in Yemen: A Complex Conflict with Multiple Futures. *Arab Center for Research & Policy Studies* (https://www.dohainstitute.org/en/lists/ACRPS-PDFDocumentLibrary/Civil_War_in_Yemen_Mitreski_Case_Analysis_15_September_2015.pdf, 30. 1. 2018).
- Mukhastaf, Muhammed (2018). Yemen separatists capture Aden, government confined to palace: residents. *Reuters*. 30. 1. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-clashes/yemen-separatists-capture-aden-government-confined-to-palace-residents-idUSKBN1FJ17E>, 3. 2. 2018).
- Mumford, Andrew (2013a). Proxy Warfare and the Future of Conflict. *RUSI Journal* 158 (2), s. 40–46.
- Mumford, Andrew (2013b). *Proxy Warfare* (Malden: Polity Press).

Munteanu, Răzvan (2015). Saudi Arabia, Iran and the Geopolitical Game in Yemen. *Research and Science Today* 2 (10), s. 57–62.

Niarchos, Nicolas (2018). How U.S. support inflames the conflict in Yemen. *New Yorker*. 22. 1. 2018 (<https://www.newyorker.com/magazine/2018/01/22/how-the-us-is-making-the-war-in-yemen-worse>, 27. 3. 2018).

Nichols, Michelle (2017). U.N. experts warn Saudi-led coalition allies over war crimes in Yemen. *Reuters*. 29. 11. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-un/u-n-experts-warn-saudi-led-coalition-allies-over-war-crimes-in-yemen-idUSKBN15D0SB>, 31. 1. 2018).

Nichols, Michelle (2018). U.N. council mulls condemning Iran over Yemen's Houthis' getting missiles. *Reuters*. 17. 2. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-un/u-n-council-mulls-condemning-iran-over-yemens-houthis-getting-missiles-idUSKCN1G10W4>, 9. 3. 2018).

Nye, Jr., Joseph S. (2011). *The Future of Power* (New York: PublicAffairs).

O'Driscoll, Dylan (2017). Violent Extremism and Terrorism in Yemen. *K4D* (<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/59ad50b540f0b6616a1cbd68/154-156-Violent-Extremism-and-Terrorism-in-Yemen.pdf>, 27. 3. 2018).

Partrick, Neil (2017). The UAE's War Aims in Yemen. *Carnegie Endowment for International Peace* (<http://carnegieendowment.org/sada/73524>, 24. 3. 2018).

Pradhan, Prasanta Kumar (2017). *Arab Spring and Sectarian Faultlines in West Asia: Bahrain, Yemen and Syria* (New Delhi: Pentagon Press).

Ragab, Eman (2017). Beyond Money and Diplomacy: Regional Policies of Saudi Arabia and UAE after the Arab Spring. *The International Spectator* 52 (2), s. 37–53.

Riedel, Bruce (2017). In Yemen, Iran outsmarts Saudi Arabia again. *Brookings*. 6. 12. 2017 (<https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/12/06/in-yemen-iran-outsmarts-saudi-arabia-again/>, 12. 3. 2018).

Salisbury, Peter (2017). Yemen: National Chaos, Local Order. *Chatham House* (<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/research/2017-12-20-yemen-national-chaos-local-order-salisbury2.pdf>, 3. 3. 2018).

Security Council Report (2018). *UN Documents for Yemen: Security Council Resolutions* (<http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/yemen/>, 1. 2. 2018).

Shabaneh, Ghassan (2015). Operation Decisive Storm: Objectives and Hurdles. *Al Jazeera Centre for Studies* (<http://studies.aljazeera.net/mritems/Documents/2015/4/13/2015413105654152734Operation%20Decisive%20Storm.pdf>, 7. 3. 2018).

Sharp, Jeremy M. (2017). Yemen: Civil War and Regional Intervention. *Congressional Research Service* (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43960.pdf>, 13. 2. 2018).

Sheehan, Michael (1996). *The Balance of Power: History and Theory* (London: Routledge).

Siddiq, Arhama (2017). Yemen: The Forgotten War. *Institute of Strategic Studies Islamabad* (http://issi.org.pk/wp-content/uploads/2017/02/Final_IB_Arhama_dated_17-02-2017.pdf, 28. 1. 2018).

Siyech, Mohammed Sinan (2016). A Comparative Analysis of 'Islamic State' & Al Qaeda in Yemen. *Counter Terrorist Trends and Analyses* 8 (8), s. 12–16.

Stenslie, Stig (2015). "Decisive Storm": Saudi Arabia's attack on the Houthis in Yemen. *Norwegian Peacebuilding Resource Centre* (<https://www.files.ethz.ch/isn/191021/fdae163be3c9b498ae792fb7bd161c81.pdf>, 8. 3. 2017).

Stewart, Phil (2016a). U.S. Navy ship targeted in failed missile attack from Yemen: U.S. *Reuters*. 10. 10. 2016 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-usa-ship/u-s-navy-ship-targeted-in-failed-missile-attack-from-yemen-u-s-idUSKCN12A082>, 26. 3. 2018).

Stewart, Phil (2016b). U.S. military strikes Yemen after missile attacks on U.S. Navy ship. *Reuters*. 12. 10. 2016 (<https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-missiles/u-s-military-strikes-yemen-after-missile-attacks-on-u-s-navy-ship-idUSKCN12C294>, 26. 3. 2018).

Stille, Christopher (2017). Iran's Role in Yemen's Civil War. *The Pardee Periodical Journal of Global Affairs* II (1), s. 115–129.

Świątek, Hubert (2017). Wojna w Jemenie – proxy war lub samospełniająca się przepowiednia. *Sprawy Międzynarodowe* (1), s. 83–99.

Terrill, W. Andrew (2014). Iranian Involvement in Yemen. *Orbis* 58 (3), s. 429–440.

UN (2016). *S/2016/73: Final report of the Panel of Experts in accordance with paragraph 6 of resolution 2204 (2015)* (http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2016/73&referer=/english/&Lang=E, 3. 3. 2018).

UN (2018). *S/2018/68: Final report of the Panel of Experts in accordance with paragraph 6 of resolution 2342 (2017)* (http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2018/68, 3. 3. 2018).

Waltz, Kenneth N. (1979). *Theory of International Politics* (Reading: Addison-Wesley Publishing Company).

Waltz, Kenneth N. (2001). *Man, the State and War: A Theoretical Analysis* (New York: Columbia University Press).

Wight, Martin (1966). The Balance of Power. In: Butterfield, Herbert – Wight, Martin, eds., *Diplomatic Investigations: Essays in the Theory of International Politics* (Cambridge: Harvard University Press), s. 149–175.

Yemen Peace Project (2017). *America's Role in Yemen 2017 and Beyond* (<https://static1.squarespace.com/static/5892a0af725e25be04c303d9/t/589a358eebbd1a22dffe092c/1486501264794/Americas-role-in-Yemen-2017.pdf>, 25. 3. 2018).

Zimmerman, Katherine (2015). A New Model for Defeating al Qaeda in Yemen. *Critical Threats* (<http://www.aei.org/wp-content/uploads/2015/09/A-New-Model-for-Defeating-al-Qaeda-in-Yemen.pdf>, 27. 3. 2018).

Zimmerman, Katherine (2016). Signaling Saudi Arabia: Iranian Support to Yemen's al Houthis. *Critical Threats*. 15. 4. 2016 (<https://www.criticalthreats.org/analysis/signaling-saudi-arabia-iranian-support-to-yemens-al-houthis>, 9. 3. 2018).

Zimmerman, Katherine (2017). Al Qaeda's Strengthening in the Shadows. *American Enterprise Institute* (<http://docs.house.gov/meetings/HM/HM05/20170713/106235/HHRG-115-HM05-Wstate-ZimmermanK-20170713.pdf>, 27. 3. 2018).

Zweiri, Mahjoob (2016). Iran and Political Dynamism in the Arab World: the Case of Yemen. *Digest of Middle East Studies* 25 (1), s. 4–18.

Resumé

When in 2014 a war started in Yemen, it was just internal conflict with a limited amount of local actors. However more and more external actors were involving, starting with Saudi intervention in 2015. This led to internationalization of the conflict. The objective of this thesis is to focus on chosen external actors and to define their role and their motives in conflict. Among analyzed actors belong Saudi Arabia, USA and United Arab Emirates – which entered the conflict on behalf of official Yemen government and their president Hadi. The thesis is next focused on Iran and Hezbollah, whose support was devoted to Houthis, and AQAP and the Islamic state, which are all neutral actors.

The thesis is focused on Iran and Saudi Arabia and is trying to look at the Yemen war from the perspective of their regional battling for power. For this reason, there is implemented the theory of the balance of power, in this thesis, which helps us to see motives of those two actors. From this point of view, it could be just power balancing. This perspective could be applied on remaining actors as well and from that we can figure out how their behavior contributes to power balancing between Iran and Saudi Arabia.

Přílohy

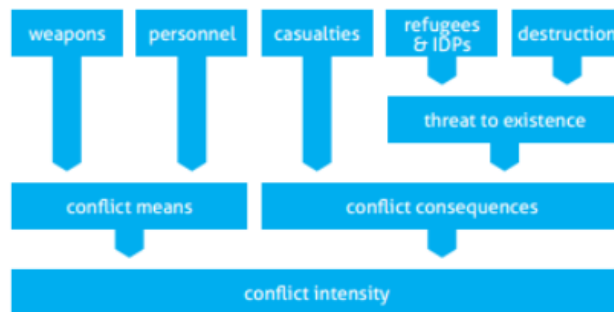
Příloha č. 1

THE CONCEPT OF CONFLICT INTENSITY

intensity Level	terminology	level of violence	intensity class
1	dispute	non-violent conflicts	low intensity
2	non-violent crisis		
3	violent crisis	violent conflicts	medium intensity
4	limited war		high intensity
5	war		

Zdroj: HIIK 2018: 6. Conflict Barometer 2017.

Příloha č. 2

For every region-month observed – for every calendar month in every first-level subnational political unit – each of these indicators is assessed and given a score.

		conflict means		
		0 points	1 point	2 points
conflict consequences	0 points	violent crisis	violent crisis	limited war
	1 point	violent crisis	limited war	war
	2 points	limited war	war	war

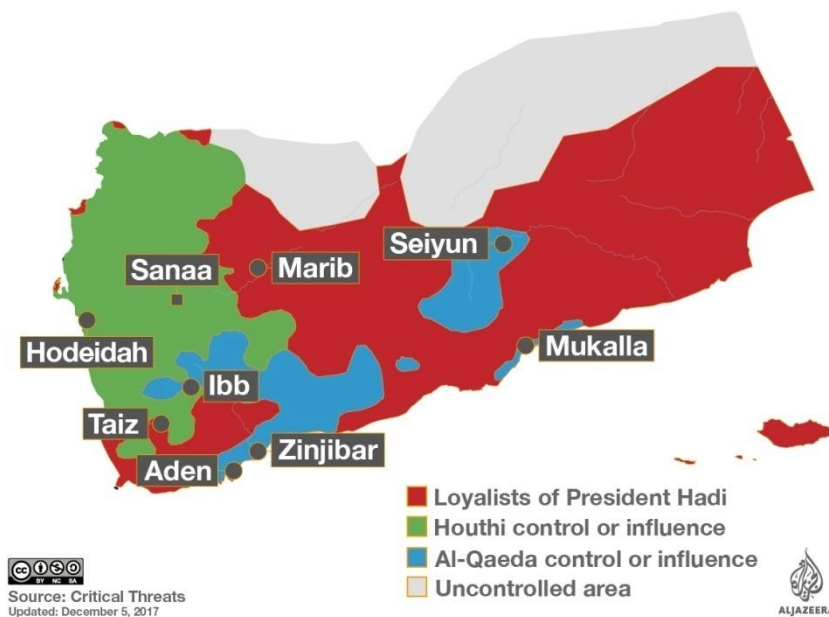
Zdroj: HIIK 2018: 6. Conflict Barometer 2017.

Příloha č. 3

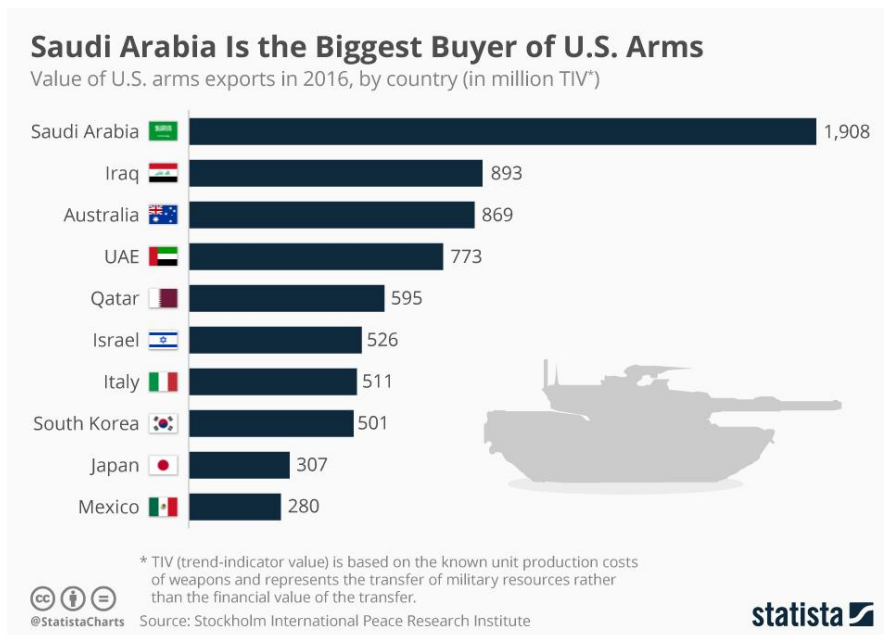
Zdroj: Edmaps 2016 (https://alistairreignblog.files.wordpress.com/2016/04/yemen_war_march_1_2016.png, 27. 3. 2018).

Příloha č. 4

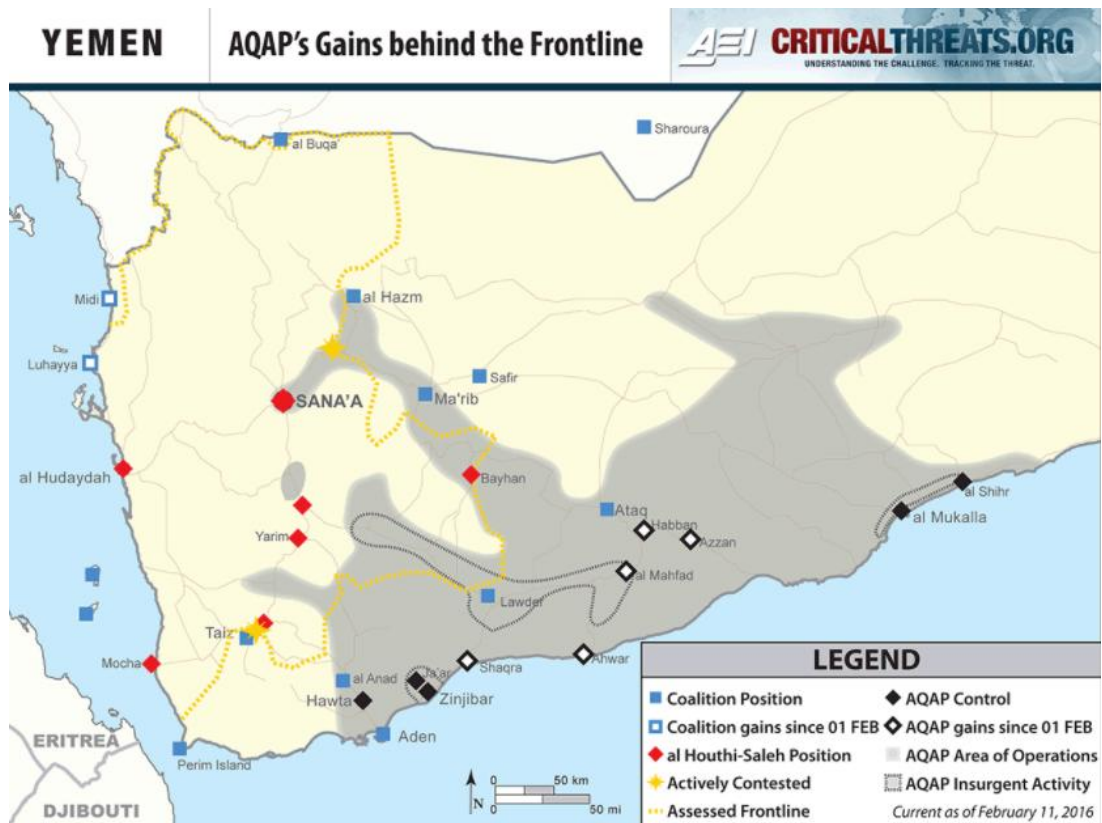

Zdroj: Al Jazeera 2018 (https://www.aljazeera.com/mritems/Images/2017/12/6/Oed46bbd5f754457bdf0a7a5038e08fc_6.jpg, 12. 3. 2018).

Příloha č. 5

Zdroj: Statista 2017 (https://infographic.statista.com/normal/chartoftheday_9509_saudi_arabia_is_the_biggest_buyer_of_us_arms_n.jpg, 27. 3. 2018).

Zdroj: Critical Threats 2016 (https://www.criticalthreats.org/wp-content/uploads/2016/06/2016-02_Yemen_AQAP_Gains_1200.gif, 29. 3. 2018).